

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BALKANLARDA BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ
VE
GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ'NİN(SEECP)
ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge FİLİZ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Bilimler

Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gül Tuba Dağcı

OCAK-2015

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BALKANLARDA BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ
VE
GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ'NİN(SEECP)
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge FİLİZ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Bilimler

Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gül Tuba Dağcı

OCAK-2015

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BALKANLARDA BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ
VE
GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ'NİN(SEECP) ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge FİLİZ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Bilimler

Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bu tez .../.../...tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul**
 Red
 Düzeltilme

Jüri Üyesi

- Kabul**
 Red
 Düzeltilme

Jüri Üyesi

- Kabul**
 Red
 Düzeltilme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

ÖZGE FİLİZ

12/01/2015

ÖNSÖZ

Çalışma kapsamında Güneydoğu Avrupa'nın uluslararası toplum içerisinde ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yaptığı işbirlikleri araştırılarak, ülke ekonomilerinin kapsamı ve çeşitliliği üzerinden bölgesel antlaşmaların detayının belirtilmesi ile birlikte Balkan Araştırmaları alanında gözükken eksikliği bir miktar da olsa doldurmak amaçlanmıştır.

Çalışmalarım ve araştırmalarım sırasında tez danışmanım olarak bana en büyük desteği sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Gül Tuba Dağcı hocam başta olmak üzere, Prof. Dr. Kenan Dağcı'ya ve Prof. Dr. Efe Çaman teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca benimle birlikte kütüphane araştırmaları yapan, sabır ve yardımlarını esirgemeyerek, başarmak için doğru adımları atmamda en büyük destekçim olan Uğur GÖNÜL'e minnettarlığımı belirtmek ister, dostluğu ve bilgisi ile yardımlarda bulunan geleceğin akademisyeni Uğur ÇABUK'a, hayatımın her döneminde gösterdikleri fedakârlık, anlayış ve sevgi sayesindeki başarılarım için aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGE FİLİZ

OCAK 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
KISALTMALAR.....	iii
EKLER.....	iv
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ VE YAKLAŞIMLAR.....	5
1.1.Bölge Kavramı ve Bölgesel İşbirliği Tanımı.....	5
1.1.1. Bölge Kavramı.....	5
1.1.2. Bölgesel İşbirliği Tanım ve Amaçları.....	6
1.2. Bölgesel İşbirliği Teorileri.....	7
1.2.1.Neo-Liberal Teori ile Bölgesel İşbirliği	8
1.3.Bölgesel İşbirliğinin Dünyadaki Uygulamaları.....	9
BÖLÜM 2: GÜNEYDOĞU AVRUPA BÖLGESİ.....	11
2.1. Güneydoğu Avrupa Coğrafyasına Genel Bakış ve Güneydoğu Avrupa Devletleri.....	11
2.1.2.Güneydoğu Avrupa Coğrafyası.....	11
2.2.2.Tarihsel Arka Plan.....	12
2.2.2.1.Yugoslavya'nın Dağılması	12
2.2.3.Yugoslavya'nın Dağılması ile Ortaya Çıkan Güneydoğu Avrupa Devletleri.....	16

2.2.3.1. Slovenya ve Hırvatistan.....	17
2.2.3.2. Sırbistan ve Karadağ	18
2.2.3.3. Makedonya.....	19
2.2.3.4. Kosova ve Bosna Hersek.....	20
2.3.Dağılmanın Ardından Bağımsız Devletlerin Tanınma Sorunu ve En Önemli Etnik Çatışmalar: Bosna Hersek ve Kosova Örneği.....	21
2.3.1 Güneydoğu Avrupa için Kırılma Noktası: Dayton Antlaşması.....	23
2.3.2 Kosova Krizi	25
2.4.Güney Avrupa ve Güneydoğu Avrupa Kavramlarının Literatürselleşmesi	
BÖLÜM 3: GÜNEYDOĞU AVRUPA'DA(BALKANLAR) BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI İŞBİRLİĞİ İÇİN GİRİŞİMLER.....	28
3.1 Orta Avrupa Girişimi(CEI,1989)	28
3.2 Dostluk Konferansı; Royaumont Süreci.....	29
3.3 Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi(SECI,1995).....	30
3.3.1.Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi(SELEC).....	32
3.4 Avrupa Bölgesel Yaklaşımı(RA-EU,1996).....	32
3.5 Güneydoğu Avrupa'da İstikrar Paketi (Stability Pact-1999).....	33
3.5.1 İstikrar ve Ortaklık antlaşmaları ve Önemli Zirveler.....	34
3.5.1.1 Zagreb Zirvesi.....	34
3.5.1.2 Selanik Zirvesi	35
3.6. İstikrar Paketinden Bölgesel İşbirliği Konseyine Geçiş.....	36
3.7 Bölgesel İşbirliği Konseyi(BIK/RCC).....	36

3.7.1 Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin(BIK) Yapısı.....	37
3.7.1.1 Kuruluşu ve İstikrar dönemi.....	38
3.7.1.2 Ekonomik ve Siyasal Kalkınma.....	38
3.7.1.3 Altyapı ve Enerji.....	38
3.7.1.4.Adalet ve İçişleri.....	38
3.7.1.5.Güvenlik İşbirliği.....	39
3.7.1.6 İnsan Sermayesi Oluşumu ve Parlamento İşbirliği.....	39
3.7.2. Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin Öncelikleri.....	40

BÖLÜM 4: GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ'NİN ROLÜ(GDAÜ)/ SOUTH EAST EUROPEAN COOPERATION PROCESS (SEEC)42

4.1.SEECP'nin Kuruluşu ve İşbirliği Sürecinin Rolü.....	42
4.1.1.SEECP'nin Kuruluşu ve Örgüt Yapısı.....	43
4.1.2.SEECP'nin Zirveleri.....	45
4.2.Güneydoğu Avrupa İşbirliğinin Siyasal, Ekonomik ve Güvenlik Boyutlarının İncelenmesi.....	46
4.2.1.İşbirliğinin Siyasal Boyutları.....	46
4.2.2.İşbirliğinin Ekonomik Boyutları.....	47
4.2.3.İşbirliğinin Güvenlik Boyutları.....	47
4.3.Türkiye'nin SEEC'ye Desteği ve Rolü	49
4.4. Güneydoğu Avrupa'nın Geleceği.....	51

SONUÇ55

KAYNAKÇA.....58

YAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin başlığı: Balkanlarda Bölgesel İşbirliği ve Güneydoğu Avrupa Ekonomik İşbirliği Sürecinin(SEECP) Rolü	
Tezin Yazarı: Özge Filiz	Danışman: Yrd. Doç.Dr. Gül Tuba Dağcı
Kabul Tarihi:	Sayfa Sayısı: (ön kısım)+(tez)+(ekler)
Ana bilim dalı: Sosyal Bilimler	Bilim dalı: Uluslararası İlişkiler
<p>Balkan ülkeleri; bağımsızlıklarını ilan ederek Avrupa’da tanınması ve ileriye yönelik politikalar geliştirmek istemesi sebebiyle siyasi ve ekonomik birlik olma yolunda adımlar atmışlardır. Avrupa, bu bölgeyi Güney Avrupa olarak adlandırarak, gelecek hedeflerini bu alanda uygulamaya koymayı planlamıştır. Bölgesel ve çok taraflı işbirlikleri ile başlayan süreç yerini Güney Avrupa İşbirliği Süreci(SEECP)’ne bırakmıştır. Bu birliğe başta Türkiye olmak üzere birçok ülke ve kuruluş destek vermiştir.</p> <p>Bu çalışmada öncelikle Yugoslavya’dan ayrılan ülkelerin bağımsızlıkları ile uluslararası sistemde tanınmaları için işbirliklerine yönelmelerine değinilmiştir. Her bölümde bu politikaların AB yardımları ile desteklendiği ve Balkanlarda ekonomik işbirliğinin, Güney Avrupa ülkeleri için birer basamak olduğu aşama aşama incelenmiştir. İkinci olarak; Güney Avrupa İşbirliği Süreci(SEECP), siyasal, ekonomik ve güvenlik boyutlarıyla ele alınmıştır. Türkiye’nin Balkan ülkelerine politik ve ekonomik olarak vermiş olduğu destek, sonuçlarıyla beraber ortaya konulmaya çalışılmıştır.</p> <p>Güney Avrupa’da gerçekleşen ekonomik ve sosyal işbirliğinin uygulanabilirliği yönünde verilen örneklerin ve yapılması gerekenlerin üzerinde durulmuştur. Devletlerin yanında uluslararası aktörlerinde bu bölgesel yapılanmalara destek olduğu ortaya konmuştur. Avrupa Birliği’ne katılan Balkan ülkelerinin bu işbirliğine önemli bir yön verdiği çalışmada yer alan yaklaşımların içerisinde ele alınmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Balkanlar, Güney Avrupa, Güney Avrupa İşbirliği Süreci (SEECP), Ekonomik işbirliği, İstikrar ve Ortaklık Süreci, Avrupa Birliği	

Yalova University Insitute Of Social Sciences Master Thesis Summary

ThesisTitle : Regional Cooperation in the Balkans and The Role of South-East Europe Cooperation Process (SEECP)	
Thesis Author: Özge Filiz	Advisor: Yrd. Doç.Dr. Gül Tuba Dağcı
Date of Acceptance:	Total Number of Pages: (Pretext)+(main body)+(appendices)
Department: Social Sciences	Field of Study: International Relations
<p>Balkan countries took steps towards political and economic union after gaining their independence with a view towards gaining recognition in Europe and developing future policies. This region was called South-Eastern Europe and steps were taken to implement European projects to achieve objectives. Initial regional and multiparty collaborations were consolidated under the South-East Europe Cooperation Process (SEECP), which was supported by Turkey and many other countries and organizations.</p> <p>This study first investigates the cooperation efforts between former Yugoslavian countries to establish independence and gain recognition on an international level. EU support provided for these policies was examined in phases corresponding to the steps taken by Balkan countries towards economic cooperation in South-East Europe. Secondly, the political, economic and security aspects of the SEECP are discussed. The political and economic support provided by Turkey to Balkan countries is summarized together with outcomes.</p> <p>The study also discusses examples towards the applicability of economic and social cooperation in South-East Europe, and outlines next steps. The support of international players as well as the nations involved in such regional organizations are explained. Finally, it is explained how Balkan states that have become EU member states have had significant influence on how the cooperation is implemented.</p>	
Keywords: The Balkans, Southeast European, South-East Europe Cooperation Process (SEECP), Economic Cooperation, Stability and Association Process, European Union	

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AGSP: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

AGİK: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü

AT: Avrupa Topluluğu

BM: Birleşmiş Milletler

BİK/RCC: Bölgesel İşbirliği Konseyi(regional cooperation council)

BSEC: Karadeniz Ekonomik İşbirliği

CEI: Orta Avrupa Girişimi(Central European Initiative)

CEFTA: Bölgesel Serbest Ticaret Anlaşması

CARDS: Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization

EUPM: Avrupa Birliği Polis Misyonu

FED: Federal Rezerv Sistemi

IMF: Uluslararası Para Fonu

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

OHR: Yüksek Temsilci Kurumu

OSCE: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

RA-EU: Avrupa Bölgesel Yaklaşımı

SECI: Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi

SEECG/GDAÜ: Güney Avrupa İşbirliği Süreci /South European Cooperation Process

SERG: Güneydoğu Avrupa Demiryolları Grubu

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

SP: Güneydoğu Avrupa'da İstikrar Paktı (Stability Pact)

UÇK: Kosova Kurtuluş Ordusu

UNMIK: Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetimi

EKLER

EK-A

EK 1: <http://www.monde-diplomatique.fr/cartes/balkans2><http://www.monde-diplomatique.fr/cartes/balkans2>

Balkanların büyüme planları; Büyük Hırvatistan, Büyük Sırbistan, Büyük Romanya, Büyük Bulgaristan, Büyük Makedonya, Büyük Arnavutluk, Büyük Yunanistan. Bosna-Hersek'te çatışan iki proje Büyük Hırvatistan ve Büyük Sırbistan olarak ortaya konmuştur.

EK-B

23 June 2010,

Southeast European leaders pose for a family photo during the SEECP Summit in Istanbul, Turkey. (L to R 1st row) Moldovan Foreign Minister Iurie Leancă, Croatian President Ivo Josipović, Serbia's President Boris Tadić, Bulgarian President Georgi Parvanov, Montenegro's President Filip Vujanović, Albania's President Bamir Topi, Turkey's President Abdullah Gul, Chairman of Tripartite Bosnian Presidency Haris Silajdžić, Greece's Prime Minister George Papandreou, Romania's President Traian Băsescu, Slovenia's President Danilo Türk, Macedonia's Prime Minister Nikola Gruevski.

GİRİŞ

Bu tezde Balkanlardaki istikrarsızlık ortamından doğan sorunlar ve çatışmalar, bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla Avrupa Birliği, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası örgütlerin çözüm arayışları ile Türkiye'nin Balkanlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca Almanya, Amerika gibi uluslararası arenada söz sahibi ülkelerin destekleri hakkında bilgiler verilmiş olup, BM'nin çözüm bulucu adımlar atamayışı vurgulanarak; Avrupa'nın bölgesel işbirlikleri oluşturmasını yıllara göre ayırarak ele alınmıştır.

Hırvatistan, Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ ve Kosova gibi eski Yugoslavya'dan ayrılan ülkelere oluşan bölge Avrupa tarafından "Batı Balkanlar" olarak adlandırılmaktadır. "Güneydoğu Avrupa" terimi ise çoğunlukla Batı Balkanlar, Bulgaristan ve Romanya'nın yanı sıra zaman zaman Türkiye ve Yunanistan'ı da kapsayacak biçimde kullanılmaktadır (Akman, 2006: 24). Tarih boyunca bölgeye gelen farklı gruplar kendi kültürlerini yaymış olmaları ve yarımadanın büyük ölçüde dağlık olması, halkların birbirleriyle kaynaşmasını engellemiştir.

Balkanlarda eskiden beri hegemonya sahibi Türkler olmasından dolayı öncelikle tarih sıralaması incelenmiştir. Osmanlıdan önce Türklerin Balkan serüveni; Macaristan'a yerleşmeleri ile başlamış olup, Avarlar, Peçenekler, Bulgarlarında bu coğrafyaya göçmeleri ile Slavlaşarak, kendi kimliklerini kaybetmeleriyle birlikte Osmanlı'nın bu alanları fethederek önemli ölçüde Türk nüfusunun yerleşmesine kadar uzanmaktadır (Çelik, 2008: 12). Sırp, Romen, Bulgar, Macar, Hırvat, Dalmaçyalı, Karadağlı, Yunan ve Türklerin yaşadığı balkan toprakları Osmanlı yönetimine girmesinden sonra Avrupa'daki Türkiye olarak adlandırılmıştır (Sloane, Çev; Özbudun: 2008: 9). 1912-1913 Balkan Savaşları'nda ve Birinci Dünya Savaşı'nda Balkan kelimesi küçük düşürücü şekilde nitelendirilmiş, Soğuk savaş sonrasında çatışmaların Balkan bölgesinde yaşanmasından dolayı bu coğrafya Avrupa için Güneydoğu Avrupa olarak nitelendirilmiştir. Avrupa'nın şekillenmesine büyük katkıları olmasından dolayı, Balkanlardaki çeşitli ırk ve kültürler ile ilgili gelişmeleri Türkiye ve Rusya yakından takip etmiştir (Todorova,2006: 17).

Yugoslavya'da altı ülkenin katılımıyla temelleri atılan Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci, 1990 yılında Tiran'daki toplantıyla devam etmiş, ancak Yugoslavya'daki savaş yüzünden uzun süre kesintiye uğramıştır. Süreç, "Güneydoğu Avrupa İşbirliği" adı altında 1996 yılında Bulgaristan'ın daveti üzerine Dışişleri Bakanları toplantısı ile hız kazanarak, 1997 yılı Haziran ayında Selanik'te düzenlenen Dışişleri Bakanları toplantısı ve Kasım ayında Girit'te yapılan Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ile söz konusu süreç adım adım devam etmiştir. Kuruluşunda, gelişiminde ve günümüzdeki yerinde Türkiye'nin önemli katkılarda bulunduğu Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (GDAÜ), deneyimlerden ve bölge ülkelerinin kendi inisiyatifinden kaynaklanan, bölgenin ortak iradesini ve kendine has özelliklerini başarı ile yansıtan tek Balkan işbirliği forumu durumunda bulunmaktadır. Sorunlara bölge içerisinde siyasi diyalogla ve ortak iradeyle çözümler getirilmesini temel amaç edinen süreç, Balkanlar'da barış ve istikrarın korunup pekiştirilmesi bakımından günümüzde uluslararası konjunktürde yerini almış bulunmaktadır.

Güneydoğu Avrupa Süreci ile birlikte Avrupa Birliği'nin destekleri ile oluşturulan Güneydoğu Avrupa İstikrar paktı 1999 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu pakt AB ile Batı balkanların arasındaki bağları güçlendirmiştir. Reform ve sınır ötesi projelerinin geliştirilmesi ile sekiz yıl sonra Güneydoğu Avrupa'daki bölge halkının talepleri doğrultusunda altı çeşitli alanda faaliyetlerini yürütebilecekleri bir yapı oluşturularak Bölgesel İşbirliği Konseyi oluşturulmuştur. Kapitalizme geçiş sürecinde neo-liberal politikalar uygulanarak, Uluslararası Para Fonu(IMF), Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve ABD yardımları ile bölge ülkelere merkez ülkelerdeki ekonomik yapılanma sisteminin benzeri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu ekonomik mali yardımlar ile kapitalizme geçiş hızlanarak eski sosyalist devletler sisteme entegre edilmiştir. Zayıf kalan devletler ise politik ve askeri alanda yeniden inşa edilmişlerdir. Parçalanmış ülkeler yaşadıkları iç savaşlar ile toplumsal ve ekonomik alanlarda yıkım sürecine kadar gelmişlerdir. Bunun bedelini en ağır ödeyen ülke ise Bosna Hersek olmuştur. Etnik ve dinsel bölünmeler, bütçe açıkları, dış ticaretin gelişmemesi, işsizlik, kayıt dışı ekonomi gibi sorunlar, her balkan ülkesinde olduğu gibi, uluslararası toplumu da etkileyen kaosu ile kaçınılmaz sonu oluşturmuştur. Komşu ülkeler ile iyi geçinme politikası güdülerek; ekonomik ve siyasi işbirliklerinin ilerletilmesi asıl gayelerini

göstermektedir. İyi ilişkiler kurma, Balkan ülkelerinin AB üyeliğini garantileme yolunda atılan çok önemli bir adımdır.

Tez, Güneydoğu Avrupa Coğrafyasında Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni devletler ile ele alınmış olup, bölgesel ve çok taraflı işbirliklerin tarihsel basamakları incelenmesi ile birlikte Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'nin (SEEC) oluşmasını ortaya koyan dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bölgesel işbirliği kavramına değinilerek dünyadaki uygulamalarından, dayandırılan teorilere atıfta bulunulacaktır.

İkinci bölümde; Soğuk Savaş sonrasında bağımsız hale gelen balkan ülkelerinin uluslararası toplumda tanınma sorunları ve Güneydoğu Avrupa kavramının yaygınlaştırılmasından bahsedilecektir.

Üçüncü bölümde; Balkanlarda bölgesel ilişkiler ve Güneydoğu Avrupa işbirliği için oluşturulan projelerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu ilişkilerin dinamiklerinin çözümlenebilmesi için 1990 sonrasında dağılan Yugoslavya'nın ardından yeni kurulan devletlerin uluslararası sisteme ayak uydurma çabaları ve bu süreç dâhilinde oluşturulmaya çalışılan ortak dış politikanın temel öge ve araçlarının ayrıntılarıyla ortaya konması gerekir. Ortak dış politikanın sağlanabilmesi için önemli şartlardan ilki olan güvenlik ve istikrara vurgu yapılarak ekonomik işbirlikleri ve konferanslar çerçevesinde ciddi bir birliği için yapılanma gerektiğidir. Orta Avrupa Girişimi (CEI) ile başlayan bölgesel işbirliği Avrupa ülkelerinin destekleri ile birlikte Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı halini alarak sağlam işbirliği temeline oturtulur. İstikrar Paktı, Bölgesel İşbirliği Konseyi ile birlikte yasal organlarını oluşturmaktadır.

Dördüncü bölümde; Balkanlarda bölgesel işbirliğinin oluşturulmasında çizilen sınırlar ve ortaya çıkarılan tablo incelenecektir. Bunlar, yapısal sınır, geçiş sınırları, sistematik sınırlar ve devlet inşası kademeleridir. Yapısal sınır ile bahsedilecek olan bölgenin tarihten gelen ortak kimlik oluşumudur. Geçiş sınırları; ortaklık anlaşmaları çerçevesinde istikrarsızlıkların çözümlenmesidir. Sistematik sınır, odaklanılan ülkelerde Avrupa hukukunun benimsetilmesidir. Son olarak devlet inşası ile açıklanacak ulus inşası; Avrupalılık kavramının bölgeye yerleştirilmesini açıklamaktadır.

METODOLOJİ

Güneydoğu Avrupa ülkeleri ve Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'ni (SEEC) kademeli olarak ele alan bu çalışmanın teorik çerçevesini Balkanlar için kullanılan Güneydoğu Avrupa kavramı ve Ekonomik İşbirliği'nin Balkan coğrafyasına etkisi oluşturacaktır.

Balkanlar terimine ilişkin Hupchick'ın "The Balkans" adlı kitabında ele aldığı üzere; "Batı Avrupa'da Fransız Devrimi ile Modern Balkan uluslarının oluşması sonrasında Batılı araştırmacı ve diğer araştırmacıların görüş ve eserleriyle şekillenen kamuoyları, Balkanlara ve orada meydana gelen gelişmelere ve yaşayan halklara genellikle Oryantalist perspektiften bakmaktadır." (Hupchick,2004: 26) Coğrafi keşiflerden sonra sömürgeciliğin giderek güçlenmesi temelinde Batı-merkezcilik ve Batı'nın her anlamda diğerlerinden üstün olduğu görüşü yatmaktadır. Balkanlar, bir Avrupalının gözünde Doğu'da yer alan ve uzun yüzyıllar boyunca Bizans ve Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde kalan bir bölge olarak görülmesidir.

Araştırmanın Hipotezleri

- Güneydoğu Avrupa Ülkelerinin Soğuk Savaş dönemi kapandıktan sonraki süreçte Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte ekonomik ve siyasi açıdan devletlerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar, ekonomik işbirlikleri ile aşılmıştır.

Örnek: Dostluk Konferansı olarak adlandırılan Royaumont Süreci; uluslararası toplumun desteği, dış yardımlar... (Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü- AGİT 'in ekonomik ve sosyal yardımları)

- Güneydoğu Avrupa Ülkelerinin bölgesel işbirlikleri, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'nin (SEEC) sosyal alanlarda yapmış olduğu faaliyetleri ile gerçekleştirildiği ortaya konulmaktadır.

Örnek: İnsan hakları, azınlık hakları, demokrasi alanlarında iyileştirici yöntemler geliştirme amacı taşıyan SEEC, çatışmaların en aza indirgenerek, belirli bir grubun bölgede tek söz sahibi olunmasının engellenmesi...

BÖLÜM 1: BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ VE YAKLAŞIMLAR

1.1 Bölge Kavramı ve Bölgesel İşbirliği Tanımı

1.1.1. Bölge Kavramı

Bölge; belirli ve kısıtlı bir alan olarak kavramlaştırılsa da uluslararası ilişkiler literatüründe ekonomik, kültürel, sosyolojik ve yönetim benzerlikleri nedenleri ile yakınlık gösteren ya da gösterebilecek alanlar ve/veya topluluklar olarak yer almaktadır (Mengi, 1998: 43). Kültür, tarih veya dilsel ortaklıkları bulunan toplulukların, bölgesel faaliyetlerde bulunması ve ekonomik gerekçeler ile bir araya gelmesi bölge kavramının temel başlangıcını oluşturmaktadır.

Bölge, birden fazla devletin bir araya gelmesiyle oluştuğu gibi, ülke içerisindeki bölünmeler ile meydana gelebilmektedir. Özellikle Avrupa Birliği'nin bölgesel tanımlaması coğrafi benzerlikler ile başlamış iken, politika olarak bölgesel politikalar oluşturması ile mekân kavramının yerini bölgeselleşme tabirleri almıştır. Bölgeler; doğal, aynı özellik taşıyan devletlerin oluşturacağı alanlar olduğu gibi, planlanarak, ekonomik ve sosyal destekler ile istikrar sağlamaya çalışan devletlerin oluşturduğu kümeleşme işlemi olarak tanımlanmaktadır.

Bölgeselleşme ise; toplulukların oluşturdukları anlaşmalar çerçevesinde; ortak politikalar oluşturmak, mali ve sosyal yardımlarda bulunmak, bölge devletleri ile iletişimlerini güçlendirmek ve istikrarı sağlamaktır. Ancak bölgeselleşmeye katılan her yeni ülkenin kendisine ait coğrafi, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısının değişiklik göstermesi nedeni ile genel geçer bölgeselleşme kavramı tanımlanamamaktadır.

1920'lerde kaynak bulmaya yönelik yapılan araştırmalar ile başlayan bölgeselleşme anlayışındaki gelişmeler, 1950'lerde ekonomik kalkınmayı destekleyici politikalara dönüşmüştür. Soğuk savaşa kadar durağanlaşan bölgeselleşme kavramı, soğuk savaştan sonraki dönem ve Yugoslavya'nın dağılmasına kadar ki süreçte yoğun rekabet ortamının yaratıldığı bir hâl almıştır. 21. yüzyılda bölgesel planlamalar ve yeni teoriler ile ulusal rekabetçiliğin örnekleri de oluşmaktadır.

1.1.2.Bölgesel İşbirliği Tanım ve Amaçları

Uluslararası ilişkilerde işbirliğinin temeli; ulusların dayanışmaya ya da çatışmaya yönelik işbirliklerini esas alan bir yapıya dayanmaktadır. Günümüzde karşılıklı bağımlılıklar, ortak çıkarlar doğrultusunda ortak çözüm yolları aramayı gerektirecek alanlar ortaya çıkmaktadır. Uluslararası rejimler ile ortak paydada buluşmayı ve buluşturmayı hedefleyen, üst otoritenin yer almadığı, çözüm odaklı yapısal işbirliği teorileri önem kazanmaktadır. Ulusların işbirliği gerçekleştirme adımları zorunlu bırakılma durumunda da kaynaklanıyor olabileceği gibi, ortak çıkarlar için ortak payda da buluşma olarak da tanımlanmaktadır (Arı, 2010: 467).

Uluslararası ilişkiler disiplininde, barış kavramı üzerine işbirlikleri güçlendirilerek, sürdürülebilirliği adına adımlar atılması için ulusları teşvik eden yapısı olsa da savaşların değerlendirilmesine yönelik bir kavram olduğu uluslararası rejim teorisi ile açıklanmaktadır. Devletlerarası ilişkilerde, gelişen dünyada ortak çıkar ilişkileri çerçevesinde oy çoğunluğu/birliği ile politikaların oluşturulmasına önem verilmektedir (Sandıklı ve Kaya, 2014: 134). Çevre kirliliği, göç, ekonomi, terör gibi sorunlar ile müdahalede devletler işbirliği yapmaya daha çok yönelmektedir. Aynı zamanda işbirliği devletlerin güvenlik algılamalarına göre de şekillenmektedir. Tehditler ve hedefler doğrultusunda geliştirilen güvenlik kavramı devletleri işbirliğine yöneltmektedir. Hedefler değiştikçe güvenlik anlayışları ve önlemleri de değişmekte olduğundan gelişmekte olan ülkelerin tehdit algılamaları daha ciddi boyutlardadır (Nalbant, 1994: 40). Global ve bölgesel işbirlikleri devletleri bir arada hareket etmeye sevk ederek tehditleri ortadan kaldırdığını göstermektedir.

Bölgesel işbirliği; ortak tarihi geçmişe ve coğrafi sınırlara sahip ülkelerin, çevresel, siyasi ve ekonomik sorunlarını ortak bir platformda çözümlenmesi adına yapılmaktadır (Çomak, 2013: 215). Ulusal ekonomilerini yeni projeler ile dünya platformda rekabete sokmak isteyen devletler, bölgesel işbirliği süreçlerini değerlendirmektedirler. Bu işbirlikleri sadece ekonomik işbirliği olmamak ile birlikte siyasi etkinliklerin arttırılması ve karşılıklı güven ortamı yaratılarak, istikrar sağlamak amacı taşımaktadır. Devletlerin, uluslararası aktörlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerin bölgesel işbirliği oluşturma ve katılma sebepleri; ticari ilişkilerde istikrarı sağlamak, var olan kaynakların etkin kullanımları, ekonomik gelişmelere katkı,

güvenliği sağlama, çok taraflı ticari, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve siyasi konjonktürde söz sahibi olabilme şeklinde sıralanmaktadır. Bölgesel işbirliğine katılan ülkeler aralarında yapmış oldukları ticaret anlaşmaları ile sağladıkları üstünlükleri diğer devletlere karşı kullanmaktadırlar. Bunun yanında ülkelerin kalkınma politikalarına destek verilebilmek için işbirliği yapma yoluna gidilmektedir.

1.2.Bölgesel İşbirliği Teorileri

Uluslararası ilişkiler teorilerindeki kuramsal teori ve yaklaşımlar, 20. yüzyılda uluslar üstü birleşmelerin yaşandığı dönemlerde ortaya konmuştur. Karşılıklı bağımlılığın artması, ulus devletleri oluşturmaya çalışan devletler için zıt bir durumu ortaya koymuştur. 20. Yüzyıla kadar uluslararası sistemde yapı anarşiye dayanması nedeni ile devletler arasında ortaya çıkan güvenlik ikilemi işbirliğini azaltmıştır. Waltz'a göre devletler; kendi kazancını değil, güvensizlik duyulan devletin kazancını düşünmelerini vurgulayarak işbirliğinin hangi ülkeye yararlı olabileceğinin tespitini yapmalarını neorealizm ile açıklanmış, bu teori ile işbirliği kavramı; güç unsuruna dayandırılmıştır (Tüysüzoğlu, 2012: 88).

Neorealizm kuramı, Bosna Hersek krizinden sonra gerçekleştirilen Dayton Barışı için analiz niteliği taşıyarak, devletlerin birbirlerine olan güvensizliği nedeni ile işbirliğini sağlayamamaları olarak açıklanmıştır. Balkanlarda kontrolü sağlayacak ve sistemsel yapıyı güçlendirecek uluslararası bir örgüt olan Birleşmiş Milletler'in(BM) müdahalesi gerektiğini savunan bu kuram; Bosna Hersek Savaşı'nda ulusal kimliklerin ağır basmasından dolayı balkanlarda kalıcı istikrar sağlanamadığını ortaya koymuştur (Paası, 2008: 79).

Uluslararası toplum tarafından bağımsız birer devlet olma fikri ile ulusçuluk savunulurken, bölgesel bütünleşme gerekliliğinin fark edilmesi üzerine bölgesel rekabet arttırılmıştır. Bu rekabet, bölgesel kalkınma ajansları ile sağlanarak; bölgenin kaynaklarının etkin kullanımını ve farkındalığı yaygınlaştırmayı getirmesinden dolayı liberalizm teorisine yönelim sağlanmıştır (Neuman, 2000: 120). Bölgelerin kendi çıkarlarını korumaya ve ülkelerin bölgede söz sahibi olmasının kolaylaştırılmasına

hizmet eden liberal teoriler, İkinci Dünya Savaşı'nın tahribatını ortadan kaldırarak uluslararası politikalarda etkin olmaya yardımcı olmuştur.

Liberal teori; küreselleşme ile ülkelerin; ekonomi, siyasi ve sosyal alanlarda birbirine bağımlı hale gelmeleri ile dünyanın küresel köye dönüşmesi, çıkar ilişkilerinin yinir bu alanlarda sürdürmelerini gerektiğini ortaya koymuştur. Küreselleşmenin getirdiği rekabet ile bölgesel işbirliği teorileri ortaya çıkmıştır (Giddens, 2000: 19). İşbirliği imkânlarının oluşturulabileceği ve sadece devletlerin ekonomi odaklı çıkarlarına hizmet etmeyen, savaşların önüne geçilebileceğinin savunulduğu liberalizm, Balkanlarda işbirliğinin gerekliliğini açıklamakta kullanılmıştır.

Liberalizmin hizmet ettiği alanlar; kalıcı ve sürdürülebilir barış ortamı, insan hakları, uluslararası ticaret ve serbest piyasa ekonomisi olmasından dolayı Balkan coğrafyasında istikrar sağlama da etkin olan bir teori olarak savunulmaktadır.

1980'lerden sonra realizme tepki olarak oluşturulan neo-liberalizm; barış ve işbirliğinin etkin kullanılmasını ve liberalizmdeki demokrasi, eşitlik çizgisinde devam edilmesini savunmaktadır. Neo-liberaller; devletleri işbirliğine davet eden aktörlerin uluslararası örgütler ve baskı grupları olduklarını ortaya koymaktadırlar.

1.2.1.Neo-Liberal Teori ile Bölgesel İşbirliği

Liberalizmin getirdiği işbirliği kavramı, çıkar ilişkisi açısından işbirliği yapılma gerekliliği yönündedir. Ticaret, ulusları bağımlı hale getirerek savaşta ve barışta kullanılacak bir argüman olmak ile birlikte istikrar sağlamak için uluslararası işbirliğinin oluşmasına da katkı sağlamaktadır (Çetinkaya, 2013: 254). Realizme tepki olarak savaş karşıtı görüşe yer veren neo- liberaller, askeri dengelerin bile işbirliği ile çözüleceğinden bahsetmektedir. Ekonomik gücü elinde bulunduran devletlerin uluslararası arenada daha aktif olduğu vurgulanarak, güvenlik kavramını askeri güçten başka ekonomik ve sosyal alanlarda etkinlik kazandırmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde aktör olarak çok uluslu şirketleri ve sivil toplum kuruluşlarını da dâhil eden neo-liberal teori, devlet yararına olabilecek tüm organizasyonları bünyesinde barındırmaya elverişli işbirliklerini desteklemektedir (Arı, 2011: 62).

Anlaşmazlık durumlarında devletler; sorunlarını çözmeye yönelik işbirliğine yönelerek müzakere yoluna gitmeleri ve üçüncü bir ülkenin arabuluculuk yaparak sorunları uluslararası bir konu olarak sunmaktadırlar. Uluslararası işbirliğini destekleyen teşkilatlar kurularak, hukukun üstünlüğü, devletler arası ticaret ve ortak hareket etme yetisi kazandıran bir yapı oluşturulmaktadır.

Devletlerin işbirliği kısa, orta ve uzun vadede değişmektedir. Kültürel, ekonomik ve askeri alanlarda daha önce etkileşimde bulunmuş olan devletlerin uzun vadeli işbirlikleri kurmaları, aynı coğrafyada ortak geçmişe sahip olan devletlerin işbirliği kadar kolay olmaktadır (Gönlübol, 1993: 384). Kısa ve orta vadeli işbirlikleri ortak sorunlar -terör, çevre kirliliği- için geliştirilen çözüm süreçleri için geliştirilmektedir.

Bölgesel işbirliğine yönelen devletlerin başta ortak kültür mirasına ve tarihine sahip olmalarından kaynaklanan işbirlikleri, daha sonra sınırdaş devletler ile ekonomik, sosyal ve askeri alanlarda işbirliği yapmalarına sebebiyet verdiği ortaya konmaktadır. Ortak değerler olmasına karşın bölgeler arasındaki sosyal, ekonomik ve siyasi farklılıklar, işbirliği oluşturmada engel teşkil etmemektedir. Oluşturulan ortak fon ve yatırımlar için devlet düzeyinde, hükümetler arası yahut zirveler düzenlenerek alınan kararların uygulanabilirliği tartışılmaktadır. Böylece işbirliği küresel bir kapsama sahip olmaktadır.

Neo-liberaller, uluslararası örgütlerin, işbirliğinde etkin olmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Uluslararası devletleri refaha erdirecek ve uzlaşma getireceklerini savunmaktadırlar. Örnek olarak; Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), uluslararası çalışma olanaklarının geliştirilmesine hizmet eden BM'ye bağlı bir alt kuruluş olarak görev almaktadır.

1.3.Bölgesel İşbirliğinin Dünyadaki Uygulamaları

Bölgesel işbirliği çerçevesinde 2010-2014 döneminde Avrupa Çevre Ajansı, Avrupa Birliği(AB) Avrupa Komşuluk ve Ortaklık politikası kapsamında çevreyi koruma ve bölgesel kalkındırma projesi yürütülmektedir. Çevre gözetiminden bilgi paylaşımına kadar her alanda işbirliği yapmayı öngören bir yapı oluşturulmaktadır.

Bir başka örnek; Şanghay İşbirliği Örgütü, dış tehditlere karşı, istikrarın sağlanması için kurulan bölgesel işbirliğidir. Çin'in sınırdaş ülkeler ile anlaşmazlıkların çözülmesi adına, devletlerin belirli sorumluluklar aldığı bu sürekli işbirliği, sosyal, ekonomi ve siyaset alanlarında uluslararası arenada ortak hareket etmeyi amaçlamaktadır. Neoliberalistlerin savunduğu gibi; ekonomik ve sosyal barış bölgesel işbirlikleri ile ilerletilmesi amaçlanmıştır.

Bretton Woods kuruluşu olan Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü, neoliberal kurama dayandırılmış olup, üye devletleri kendi içerisinde bölgeselleştirerek finans sağlama konusunda desteklerde bulunmaktadır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC), Karadeniz havzasında bulunan ülkeler için ekonomik işbirliği yapmayı öngören uluslararası bölgesel bir işbirliğidir. Bölge ülkeleri ile ekonomi, teknoloji ve bilimsel alanlarda işbirliklerinin artırılması öngörülmektedir (Kamalov, 2009)

BÖLÜM 2: GÜNEYDOĞU AVRUPA BÖLGESİ

2.1. Güneydoğu Avrupa Coğrafyasına Genel Bakış ve Güneydoğu Avrupa Devletleri

2.1.2. Güneydoğu Avrupa Coğrafyası

Güneydoğu Avrupa bölgesi; Avrupa kıtasının güneydoğu kesiminde, İtalya Yarımadası'nın doğusu, Anadolu'nun batısı ve kuzeybatısında yer alan coğrafi ve kültürel bölgeden oluşmakta olup içerisinde yer alan balkan ülkeleri; Slovenya, Hırvatistan, Sırbistan, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ, Kosova ve Makedonya'dır. Balkanlar olarak tanımlanacak olan bu coğrafyanın, batılı devletlere istikrarsızlığı ve çatışmayı anımsatmasından dolayı Güneydoğu Avrupa olarak isimlendirildiği ortaya konmuştur (Todorova, 2006: 67). Balkan coğrafyası, Avrupa yeni düzeninde fikir akımlarına göre değişiklik göstermiş, dini açıdan da tamamen bütünlük göstermemesi çeşitliliğin sürmesine neden olmuştur. Batının balkanlaşma tabirleri ile de 18.yy'da çeşitli kavramlar kullanılmaya başlanmış, "ötekileştirme", dışlama politikasında yer alan "öteki" olarak gösterilen bir bölge konumu haline gelmiştir. 19.yy'da Balkanlı olmak Avrupalı olmak sayıldıysa da bu kavram net bir ayırım getirerek, modernleşme kavramından uzak bir bölge tabiri olarak kullanılmaya başlanmıştır. 20. yy başlarında Balkan savaşlarıyla birlikte Balkan Bölgesi için süregelen tartışmalar; Balkan halklarının Avrupalı olmadığı yönünde olmuştur (Akman, 2006). Bunun sebepleri arasında Osmanlı yönetiminde kalan bu bölgenin geri kalmışlığın simgesi olarak kabul edilmeleridir. İslam dinin benimsendiği topraklarda ileri görüşlülük olmadığını savunan Avrupa, Balkanlara farklı bakış açısı ile yeni kavramlar üretmeyi tercih etmişlerdir. 1945'ten sonra dengeler değişerek liberal batı düşüncesi sosyalizm karşısında yükselmiştir.

Güneydoğu Avrupa olarak adlandırılan bölgede, 1946 Anayasası ile kurulan Yugoslavya; eşit halklar topluluğunun oluşturulması ve kendi kaderini tayin eden halk iradelerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. 1948'de Yugoslavya'nın, Sovyet tehdidi karşısında oluşturduğu politikalar 1953 anayasasındaki değişikliklere yansımıştır. Dolayısı ile kendi kaderini kendi tayin etme hakkına bu anayasa da yer verilmemiştir (Djilas, 1991: 167).

Sovyetlerin dağılması ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ile Balkanlar kavramı başka bir boyut kazanarak Avrupa'nın batısı, Avrupa'nın doğusu ve Avrupa'nın güneydoğusu olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Yugoslavya'nın parçalanması ile bağımsızlıklarını ilan eden Slovenya, Hırvatistan, Bosna Hersek, Makedonya, Sırbistan Karadağ tüm dengeleri değiştirerek bölgenin sadece balkanlar olarak adlandırılmasını ortadan kaldırmıştır. Sonrasında bu ülkelerden Slovenya, Hırvatistan, Makedonya Avrupa Birliği(AB)'ne üye olarak Güneydoğu Avrupa olarak adlandırılmaya başlamışlardır (Kut, 2005: 25)

Güneydoğu Avrupa; ulusçuluk ve milliyetçilik kavramlarının, bağımsızlığını ilan eden her ülke için yaşanması zorunlu bir basamak olduğu bölge halini almıştır. Etnik kimliğin en çok olduğu yer Balkan coğrafyası olmasından dolayı çıkan çatışmalar nedeni ile istikrarsız bir bölge olarak görülmesi kaçınılmaz olmuştur. Balkanların bugünkü karmaşık durumunu yansıtan jeopolitik bölünmeler, ulusal nitelikler ve demografik özellikler, rekabet ve mücadele karakterini ortaya çıkarmıştır (Castellan,1995). Yugoslavya'nın dağılmasından sonra da, Güneydoğu Avrupa'nın istikrarsız durumu uluslararası toplumun dikkatini çekerek, diğer devletlerin bölge için yapılan planlamalarını beraberinde getirmiştir.

2.2.2.Tarihsel Arka Plan

2.2.2.1.Yugoslavya'nın Dağılması

Balkan yarımadasını oluşturan halklar Slavlardan oluştuğu için, Yugoslavya'da da ana etnik unsur Slavlardır. “Güney Slavlarını Slovenler, Hırvatlar, Sırlar, Bulgarlar, Makedonlar, Batı Slavlarını Polonyalılar, Çekler, Slovaklar, Doğu Slavlarını ise Ruslar, Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar oluşturmaktadır. Bu uyrukların ulus devletlerinin birçoğu Balkanların dışındadır, fakat bu halkların bazıları halen azınlık olarak Balkanlarda yaşamaktadır ya da tarihte imparatorluk olarak Balkanlarda yaşamıştır. Balkan Slavları genel bir tasnifle eski Yugoslavya artı Bulgaristan şeklinde tanımlanabilir. Slav olmayan Balkan Halkları ise nüfus olarak Arnavutlar, Yunanlar, Türkler ve Romenler olarak sıralanmaktadır (Savran, 1999: 78) Yugoslavlık düşüncesi ise 1860'larda yer edinmiş olup, her milletin geçiş dönemi farklı yüzyıllara denk

gelmiştir. Örneğin; Sırp birleşme gücünü halka indirgeyerek 17. yy 'da bu düşünceden bahsederken, Hırvatların benimsemesi 18.yy'lara tekabül etmektedir. Bu değişkenliğin sebebi Hırvatların o dönemde Osmanlı idaresine girmemiş olmasıdır (Glenny, 1996: 236).

Yugoslavya'nın kuruluşundan 1940'lara kadar olan dönemdeki yapısı ile Tito dönemindeki (1945) yapısı ideolojik ve sosyolojik açıdan farklılıklar göstermiştir. 1940'lara kadar olan dönem, Sırbistan'ın Balkan Savaşlarından elde ettiği toprakları savunma çabasını ve I. Dünya Savaşı'nda Sırp, Hırvat ve Sloven halkları bir arada tutabilme amacını taşımaktadır. 1940'lardan sonraki dönem ise, Sırp, Hırvat ve Slovenlerden başka uluslara da devlet örgütlenmesi hakları tanınmış, Tito'nun getirdiği Yugoslav modeli ile sosyalist anlayış değiştirilmiştir (Poulton, 1993: 107).

Sırp-Hırvat-Sloven birleşimi ile oluşturulan Yugoslavya devleti, Tito'nun sosyalist temellere dayandırdığı bir yapı halini alarak gerçek anlamda uluslararası arenada ileride üzerinde stratejiler kurulacak bir mekânı oluşturmuştur. Yugoslavya; Güney Slav halklarını birleştirerek, ideolojik temeller ile Tito döneminde zirve dönemini yaşayarak, Stalin'in uygulamalarından tamamen ayrı bir yol izlemiş ve yaptırımlarını onaylamamıştır. Tito; Sırp, Hırvat ve Slovenleri hariç tutarak Karadağlılara, Makedonlara ve Boşnaklara Cumhuriyet statüsü tanımıştır. Azınlık haklarına saygı göstererek milliyetçiliğin güçlenmesine bir anlamda zemin hazırlanmıştır (Ülger, 2003: 51). Bunun yanında tüm Avrupa'yı saran milliyetçilik akımları da Slav halklarını harekete geçirmiştir. Ulus haklarına ve kimliklerine öncelik veren Tito'nun ölümünden sonra yeni bir dönem başlamıştır. Bunu en iyi şekilde Hobbes (1993: 187) "Yugoslavya, altı cumhuriyet, beş ulus, dört dil, üç din, iki alfabe, bir siyasal parti ve sadece bir Yugoslav'dan (Tito) ibarettir" sözleriyle özetlemiştir.

Tito, Balkan federasyonunu kurma amacıyla, sosyalizmde Stalin'in yolunu izlemeyerek, özyönetim kavramını geliştirip, Sovyetler Birliği (SSCB)'nden farklı bir ideoloji ortaya koymuştur. Bu ideoloji ile sosyalist çizgiden ilerleyerek, işletme yönetimleri işçi konseylerine bırakılmıştır. Ardından, Batı ile ilişkilerin geliştirilmesi ve Batı'dan gelen yardımların kabul edilmesi, Yugoslavya'yı ticaret alanında güçlü bir ülke haline getirmiştir. 1965'te Yugoslavya'dan işçi göçlerinin başlaması, ülkenin

ithalat ve ihracat alanlarında da devrimlerini gerçekleştirdiğini göstermiştir (Ülger, 2003: 63).

Yugoslavya'nın parçalanma başlangıcı olarak; Tito'nun, milliyetçi eğilimlere destek vermiş olması sebebi ile 1968'de Hırvatların, Yugoslavya içerisinde özerlik istemeleri gösterilmiştir. Dağılmanın sinyallerini verdiği diğer en önemli basamak; ekonomik bakımdan geri kalmışlığın etkisiyle, Kosovalı Arnavutların, haklarının ihlal edildiği söylemlerinin üzerine eylem yapmaları olarak gösterilmiştir. Ardından Kosova'nın özerkliğine son verilmesi de dağılmaya kadar Kosova Sorunu olarak çözülemeyen bir hâl almıştır. Ulus çeşitliliğinin getirmiş olduğu karmaşalar, azınlık kavramını da ortaya çıkarmıştır. Milliyetçilik kavramı ise; halklar arasında cepheleşme gibi olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Ayrıca ekonomik yapılanma devlet eliyle kontrol edilmişse de zengin kuzey, fakir güney mantığı hep devam etmiştir (Poulton, 1993: 109).

Tito'nun 1980'de ölümüyle, Yugoslavya'nın çok uluslu federal yapısı "milliyetçi ateşi" altında kalmıştır. Yugoslavya, bir yanda Sırpların Yugoslav federasyonunu üniter devlete, diğer yandan da Slovenlerin ve Hırvatların aynı federasyonu gevşek bir konfederasyona dönüştürme çabaları yüzünden, 1980'lerin başlarında ciddi bir bunalıma girmiştir (Kut, 2005: 150). 1980'lerin ortalarında Batı'nın ve Sovyetler Birliği'nin önemini kaybetmesiyle birlikte Yugoslavya'nın problemleri başlamıştır. Sovyet eksenli Komünizmin sona ermesiyle birlikte, Sovyetler Birliği dağılmış ve Varşova Paktı, bütün Avrupa milletlerinde birbirleriyle oluşacak politik ve ekonomik ilişkileri için umut kapısı olmuştur. (Crnobrnja, 1994: 142)

Yugoslavya'da, 1991'de, Sırbistan liderliği Kolektif Devlet Başkanlığı'na Hırvat bir başkan atanmasını veto etmesiyle Federal başkanlık dağılmıştır. Sonrasında cumhuriyetlerin federasyon ile bağlarını koparması; Yugoslavya'nın dağılmasına ve yeni bir dönemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Doğu ve Batı'yı birleştirici noktada bulunan bu coğrafya; kendi içerisinde barındırdığı özerk devletlerin bağımsız birer devlet olduklarında, diğer ülkeler ile ilişkileri ve onlar tarafından tanınmama konusu önemli bir yer teşkil etmiştir (Ülger,2003: 81). Yugoslavya'nın dağılmasının nedenleri; azınlık sorunları, milliyetçilik, ekonomik farklılıklar ve çok partili hayata geçiş denemeleri olarak sıralanmıştır. Bu sorunlar federasyon yapısını çöküntüye

uğratmış, uluslararası toplumlarında kendilerine pay çıkarabileceği ve kontrol altına almak istediği bir coğrafyayı oluşturmuştur.

Yugoslavya'nın parçalanması hakkındaki görüşlerini Diana Johnstone; "Yugoslavya'yı parçalanmaya götüren, komünizmin çürüyüp çökmesi ile federal devletin çürüyüp çökmesi arasındaki etkileşim olur. Bu süreçte federalizm düşüncesi de tıpkı sosyalizm düşüncesi kadar itibar kaybeder. Bu açıdan Yugoslavya ile Sovyetler Birliği arasındaki çarpıcı benzerlikler görünür." (Johnstone, 2004: 57) sözleri ile belirtmiştir.

Dağılmanın ardından, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı ile Slovenya ve Hırvatistan 1991'de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu durum Avrupa tarafında; Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünün korunmasından yana olsa da, çatışmaların yoğunlaşması nedeni ile bağımsızlığını ilan eden Yugoslav devletlerin, yeterlilik kriterlerini sağladıkları sürece, bağımsızlıklarının tanınacağı açıklaması yapılmıştır. BM sözleşmesinde yer alan self-determinasyon hakkı Yugoslavya için net biçimde uygulanamamış, diğer devletlerin ayrılma kararlarına yol açmaması için bu hakkın geçersizliği savunulmuştur ancak kurulacak her ülkenin içerisinde çeşitli ulusları barındırmasından dolayı gerçekleşecek ulus karmaşası ve her ülkede tekrarlanacak olan azınlık sorunlarını da beraberinde getireceğinden, bu hakkı uygulamak istemeyen Avrupa Topluluğu; Kopenhag kriterlerine uymak adına tanınma konusunda onay vermişlerdir (Iglar, 1992: 73). Bu durum 1992'de netlik kazanarak hukuken dağılma uluslararası toplumda kabul görmüştür. Yeni kurulan Federe Cumhuriyetlerin (Bosna-Hersek, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Sırbistan, Karadağ ve Kosova) egemenlik kavramları yeniden tanımlanarak 1990 yılındaki genel seçimlerden sonra milliyetçi partiler başarıyla ortaya çıkmışlardır. Yugoslavya'daki merkezîyetçi yapı bir anlamda etkisini kaybetmeye başlamıştır. Bu durumda Sırp milliyetçiliğini ülke geneline yayma emeliyle yeni yapılanmalar kurulduysa da tutunamamışlardır. Hırvatistan ve Bosna Hersek'te yaşayan Sırlar kendi bölgelerinde özerk bölgeler ilan etmeye başlamışlardır. Arnavutlar ise; milliyetçilik duygularıyla "Büyük Arnavutluk" kurma hayali ile Sırbistan'dan geç de olsa Yugoslavya'nın dağılmasından etkilenerek bağımsızlıklarını ilan etme girişiminde bulunmuşlardır. 1990'dan itibaren Sırp milliyetçiliği ile Arnavut milliyetçiliğinin aynı coğrafyada olmasından dolayı çıkan çatışmalar Türkler ile Arnavutların arasını da açmıştır (Baymak,2008: 69). "Büyük

Sırbistan ve “Büyük Makedonya” projelerinin her daim vuku bulduğu Balkan coğrafyasında milliyetçiliğin kuvvetli olmasını kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca Balkan coğrafyası için ulusçuluk kavramı; kültürün ve tarihin etkisi ile şekillenerek radikal bir olgu olarak kabul edilmiştir. Batı Avrupa’nın “mikro ulusçuluk” kavramını öne sürmesi bu olguyu daha da destekleyici bir hal almıştır. Ulus oluşturmada yetersiz olarak görünen uyrukların, kendilerini ulus olarak kabul etmesi; mikro ulusçuluk kavramını açıklamada kullanılarak, Balkan ulusu, Avrupa’da alt kültür olarak yansıtılmıştır (Şenel, 2013: 414).

2.2.3. Yugoslavya’nın Dağılması ile Ortaya Çıkan Güneydoğu Avrupa Devletleri

Parçalanan Yugoslavya, Avrupa için Müttefik devletlerden yardım almadan ve Sovyetlerin işgaline uğramadan bağımsızlaşan tek ülke olarak değerlendirilmiştir.

Güney Doğu Avrupa’da doğal kaynaklar ve kültürel zenginliklerin çeşitliliği bölgenin statüsünü artırmaktadır. Fakat 1980’lerin sonlarında dünyada yaşanan gelişmelerle, meydana gelen rejim değişiklikleri ile hem demokrasiye hem de serbest piyasa ekonomisine geçiş yaşanmıştır. Rejim değişikliğinin hemen ardından ise yüzlerini Batı’ya dönerek, mevcut devletler sistemindeki yeni yerlerini almışlardır. Bölge ülkelerinin geçirdiği değişim ve dönüşüm sürecinde ABD ve AB belirleyici aktörler olarak ön plana çıkmış; IMF, Dünya Bankası ve NATO gibi uluslararası örgütler yoğun bir şekilde kullanılmıştır (Hatzopoulos, 2003). Geline nokta Balkan ülkeleri, 20 yıllık bir süreç içerisinde hem NATO ve AB üyesi olmuş veya üyelik yolunda ciddi mesafe kat etmiş, hem de dünya politik ekonomisinde önemli bir jeoekonomik geçiş yolu oluşturulmuştur.

Bu dönemlerde Fransa ve Almanya’nın arasındaki sorunlar Balkan coğrafyasına da yansımış, ardından bu ülkelerin göç alma korkusu ile bağımsızlığını ilan eden devletleri tanıma politikası başlatılmıştır. 1992 ve 1995 yılları arasındaki BM kararları da zayıf kalarak kurucu anlaşmaların ihlalinde seyirci konumunda kalmıştır (Gökçen, 2008: 34).

Avrupa’nın ekonomik durumundan daha geri kaldığından çeşitli ekonomik yardımlar (sosyal harcamalar, yaşlılık harcamaları ve sağlık harcamaları) alınarak aradaki

farkların kapanması için çalışmalar yapılmıştır. Ekonomik-sosyal verilerdeki değişimler, AB standartlarının yakalanmaya başlandığını gösterse de politik-sosyal yapıda bir ilerleme göstermiştir. AB'ye üyeliği, diğer Avrupa ülkeleri ile aradaki mesafeyi kapatmak için sosyal politikaların vatandaşların lehinde genişletilmesi açısından etkisi olsa da, üyelik için yapılan zorunlu harcamalar ve kesintiler sosyal politikaların genişletilmesini engellemektedir (Günel, 2009).

AB üyeliği Güney Avrupa ülkelerinin sosyal politikalarını vatandaşlar lehine geliştirmede etkili olmuştur. Bu çerçevede bu coğrafyadaki ülkelerin Avrupa'ya zaman içerisinde daha çok uyum sağladıkları görülmektedir. Fakat hala Kuzey ülkeler ile aralarındaki yapısal farklılıkların ortadan kalktığını söylemek güçtür. Özellikle yaşanan küresel krizin etkilediği Güney Avrupa ülkelerinin, aradaki açığı kapatmaları noktasında diğer üye ülkeler ile ekonomik olarak etkileşimde olmaları ciddi önem taşımaktadır.

2.2.3.1. Slovenya ve Hırvatistan

1991 yılında Yugoslavya'dan ayrılan Slovenya ve Hırvatistan, Sırbistan'ın kontrolündeki Yugoslav Milli Ordusu ile savaş içerisine girmek zorunda bırakılmıştır. Sırpaların yoğunlukta olduğu bölgeler bu iki ülkenin elinden alınmıştır. Hırvatistan'daki Sırpalar ayrı bir Cumhuriyet ilan etmesi üzerine yapılan referandum ile Hırvatistan'ın bağımsız olması gerektiği yönünde sonuçlansa da Sırbistan'ın kentleri kuşatması üzerine Avrupa Birliği tarafından Sırbistan'a ambargo koyulmuştur. 1992 'de Bosna Hersek'in bağımsızlığının ilan edilmesi durumu ortaya çıkması ile Sırbistan'ın dikkatinin Bosna'ya çevrilmesi üzerine Hırvatistan'ın bağımsızlığı kabul edilmiştir.

Slovenya'daki savaş ortamı Yugoslavya'nın dağılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Federe devletlere ayrılmaması için dışarıdan müdahale gerekmesi nedeni ile ülkelerin savaşı seçmesi ve Bosna'nın bölünerek Dayton Antlaşması imzalanması sonucunu getirmiştir. Slovenya, Orta Avrupa'nın daha gelişmiş devletlerine yaklaşıma fırsatını yakalarken, Sırbistan saldırgan bir milliyetçiliğe doğru gerilemiştir. Slovenya'nın federasyondan ayrılması, az Sırp nüfusu barındırdığı için kolaylaşmıştır. Hırvatistan

ise geniş bir Sırp nüfusa sahip olması, uluslararası müdahalenin gelmesini çabuklaştırmıştır (Crampton,2007: 231).

1990 yılının ikinci yarısında Hırvatistan ve Slovenya ile Sırbistan arasındaki gerginlik giderek tırmanarak, Sırp'ların yoğun olarak yaşadığı Krajina, Hırvatlardan alınarak Sırp'ların eline geçmiştir. En sonunda, Hırvat bölgeleri BM tarafından denetim altına alınmıştır. 25 Haziran 1991'de bağımsızlığını ilan etmiştir ancak Hırvatistan içerisinde kimi bölgelerde yoğun olarak bulunan Sırp varlığı, Hırvatistan'ın geleceği için büyük bir engel teşkil etmiştir. Hırvatistan'ın bağımsızlık ilan etmesiyle birlikte Sırp-Hırvat savaşında Miloseviç, iki yönlü bir strateji belirleyerek, hem Hırvatistan'a saldırı başlatmış, hem de Hırvat sınırları içinde Sırp nüfusunun yoğun olduğu yerlerde ayaklanmalar çıkartmıştır (Aydoğmuş, 2009: 40).

Dayton Anlaşması'nda ise Hırvatistan, bölgede en gelişmiş ülkelerden biri olma şansı yakalayabilmiş, gerginlik ortamından kurtulup kaynaklarını yabancı ülkelere sunabilme amacıyla çalışmıştır.

2.2.3.2. Sırbistan ve Karadağ

Sırp lider Miloseviç Yugoslavya'nın dağılmasını Sırp milliyetçiliğini büyük ölçüde yayarak etkilemiştir. Bu süreçte Sırp-Karadağ federasyonu kurulmuş ve Hırvatistan, Bosna Hersek, Slovenya ve Makedonya bağımsızlıklarını ilan etmiştir. 1992 yıllarında Sırbistan ve Karadağ yeni bir federal cumhuriyet ilan etmiştir. Karadağ ise Sırbistan'a bağlı kalmayı tercih etmiştir. Sırbistan, Sırp kimliğini yaymak için, çaba sarf etmiştir ancak Sırbistan'ın Karadağ Ortodoks Kilisesi'ni küçümsemesi ve ciddiye almaması, ayrıca nüfusun % 20'sinin oluşturan Müslüman nüfusun Sırp baskısına tepkisi Karadağ'ın bağımsızlığına destek veren Cukanoviç'i iktidara getirmiştir. Avrupa, Sırbistan ve Karadağ'ın birlikteliğinden yana olarak 2003 yılında devletin adı Sırbistan Karadağ cumhuriyeti olmuştur.

2.2.3.3. Makedonya

Makedonya, Yugoslavya'nın dağılmasından endişe duymuş, zayıf ekonomisi için federal fonlara ihtiyacı olduğunu ve toprakları üzerinde tarihsel iddiaları bulunan komşularından korunması gerekmiştir. Makedonya, Slovenya ve Hırvatistan'ın tanınmasının ardından Avrupa Birliği şartlarının karşılanabilmesi için derhal anayasal değişiklikler yaparak tanınma için Aralık 1991'de başvuru yapmıştır. Makedonya, 1991 yılında bağımsızlığı ile ilgili bildirge yayınlamıştır(Çelik, 2008). Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte federal devletler bağımsızlığını kazanmaya başladıklarında 8 Eylül 1991 yılında Makedonya bağımsızlığını ilan etmiştir. Bulgaristan, Makedonya Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan ülke olmuştur. Makedonya ulusunun varlığını kabul etmeyen ama Makedonya Cumhuriyeti'ni tanıyarak Makedonların devletini kabul eden Bulgaristan, Makedonların gerçekte Bulgar olduklarını, Makedon dilinin aslında Bulgarcanın bir diyalekti olduğunu iddia etmiştir. Makedonya, bağımsızlığını ilan etmesinden itibaren, hem sivil ve demokratik bir toplum ve devlet felsefesinin hayata geçirilmeye çalışıldığı ideal bir laboratuvar hem de milli devlet ideolojisinin yerleştirilmeye çalışıldığı genç bir bağımsız cumhuriyet olarak tanımlanmıştır. (KUT, 2005: 9)

Makedonya'nın bağımsızlığa kavuşmasıyla birlikte, Arnavutlar etnik gerginliklere sebebiyet vermiş, 2001 yılında çatışmalara dönüşmüştür. 13 Ağustos 2001'de Ohri Anlaşması'nın imzalanmasıyla Arnavutlar, Makedonya'daki haklarının geliştirilmesi karşılığında ellerindeki silahları bırakmayı kabul etmiştir. Ohri Anlaşması'nın büyük zaafi ise, Türk, Boşnak, Romen gibi Arnavut dışı azınlıkların hak ve çıkarlarını yeterli derecede dikkate almamış olması olmuştur. Makedonya nüfusunun önemli bir kısmını oluşturan Arnavutlar, Kosova'nın bağımsızlığını başından itibaren desteklemiştir (Aydoğmuş, 2009: 45).

Romanya ve Bulgaristan, Kosova ve Bosna krizlerinin etkisinde kalarak, kapitalizme ve Batıya ayak uydurmaya yönelmiştir. Başlıca sebebi ise; bu iki ülkenin Rusya ekseninden çıkarak, AB'ye yönelme isteğidir. Ancak yıllarca Sovyet etkisinde kalmalarından dolayı siyasi ve ekonomik sistemlerindeki farklılıklar AB üyeliğinde büyük engeller oluşturmuştur.

2.2.3.4 Kosova ve Bosna Hersek

1945-1990 yılları arasındaki soğuk savaş dönemi Tito'nun liderliğinde geçen Bosna-Hersek, Sovyetler Birliği'nin dağılması, ardından Yugoslavya'nın parçalanması üzerine savaş ortamının ortasında kalmıştır. Şubat 1992'de bağımsızlığını ilan eden Bosna Hersek Aşırı milliyetçi Sırp'ların saldırılarına maruz kalarak, soykırıma uğramaları sonucu Dayton Antlaşması ile sonlanan bir sürece girmişlerdir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin Bosna Hersek'e yönelik politikası bölgesel yaklaşım niteliğinde olmasından dolayı Bosna Hersek'in yerine getirmesi gereken şartlar olarak sıralanmıştır. Şartlar; dış ticaret politikasının geliştirilmesi, malların ve sermayenin serbest dolaşımı, Yüksek Temsilci Kurumu (OHR) ile işbirliği ve uluslararası mahkeme ile işbirliği şeklinde sunulmuştur. Şartlara uyulmaması halinde AB'nin tanıyacağı ticari ayrıcalıklar askıya alınması gibi durumların oluşabileceği belirtilmiştir (Mujezinoviç, 2007: 75).

Kosova'nın Dayton Anlaşmasında yer almaması, 1998'de Kosova Savaşı'na sebebiyet vermiştir. 1999'da NATO'nun müdahalesi sonucunda Yugoslavya dâhilinde bırakılan Kosova bölgesine BM Barış gücü gözetiminde genişletilmiş özerklik tanınmıştır. Ayrıca NATO tarafından KFOR adlı askeri güç bölgeye yerleştirilmiştir. Özellikle 2005 yılından itibaren BM Genel sekreteri Kofi Annan bölgeye atanmış, bölge hakkında geniş bir rapor hazırlamıştır. Raporda Kosova'daki tüm halkların fikirlerinin ortaya konmasının savunulmuş olması üzerine bağımsızlık fikri yaratmasından dolayı Sırp'lar karşı çıkmışlardır (Caplan, 2000: 222). Finlandiya Eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'nin Kosova özel temsilcisi olarak atanması ve Kosova'nın bağımsızlık ilanı için müzakereler yürütmesi üzerine hayata geçirmek için plan ortaya koymuştur. Kosova'nın uluslararası örgütlere katılması, anlaşmalara taraf olabilmesi adına süreç hızlandırılmış olup 2007'de Kosova Demokrat Birliği partisi galip gelmiştir. Bağımsızlık yanlısı olan hükümet 2008'in Şubat ayında Sırbistan'dan ayrılarak Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmiştir. Kosova'nın en büyük destekçisi olan ABD, Kosova'yı ilk tanıyan devlet olmuştur. ABD'den sonra Türkiye dâhil olmak üzere birçok devlet resmi olarak Kosova'yı tanımıştır. Denetim Avrupa Birliği'ne geçmesinden sonra Sırbistan ile Kosova arasındaki özerk bölge sınırı devlet sınırı olarak ilan edilmiştir.

2.3.Dağılmanın Ardından Yeni Kurulan Ülkelerin Tanınma Sorunu, Uzlaşmazlıklar ve En Önemli Etnik Çatışmalar: Bosna Hersek ve Kosova Örneği

Yugoslavya'nın federe cumhuriyetlere ayrılmasından sonra ortaya çıkan yeni ülkelerden ilk olarak Hırvatistan milliyetçilik akımlarının etkisiyle komünizme karşı çok partili hayata geçmeye başlandığı görülmüştür. Ülkenin başına Tudjman başa geçmiştir ve Sırlar içeride karışıklık çıkarmışlardır. Bunun nedeni ise; Tudjman'ın ulusal bütünlüğü vurgulamasıdır. Hırvatistan ve Bosna ortak hareket eder ise; Sırları yenecekleri düşüncesi oluşmuş, Hırvatistan içerisindeki Sırlar "Büyük Sırbistan" hayali ile buradaki toprakları da Sırbistan'a dâhil etme amacıyla olmuşlardır. Ancak Hırvatistan 1991'de Slovenya ile aynı zamanlarda bağımsızlığını ilan etmiştir. Yugoslav ordusu Hırvat topraklarını bombardımana tutmuşsa da BM barış gücü bu duruma müdahale etmiştir (Crnobrnja, 1994).

Slovenya; tek taraflı olarak 1991'de Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Fakat federal ordu ile çatışmalar bitmemiştir. AT'nin önerisi üzerine ateşkes imzalanmıştır. Ancak yayınlanan bildiri Slovenya'nın Yugoslavya'ya bağlı kalmasını zorunlu hale getirmiştir. Mücadeleden vazgeçilmemiş ve AT'ye başvuru yapılmıştır. Bu da bağımsızlığın bir nevi tanındığını göstermiştir. Ayrıca ekonomik anlamda refah seviyesini yakaladığı için Bosna Hersek ve Kosova'ya göre bağımsızlığını daha kolay elde edilmiştir. İlk olarak tanıyan ülke ise Almanya olmuştur. 1992 sonunda ise de BM üyeliğine kabul edilmiştir (Azarkan, 2011: 62).

Makedonya; milliyetçiliğe önem veren Hırvatlar gibi, bu akıma bağlı kalarak ilerlemişlerdir. Türklerin ve Arnavutların adı geçmemesinden bu bağlılık anlaşılmaktadır. Çok partili yaşama geçiş, Makedon milliyetçiliği ve çevre ülkelerinin bağımsızlıklarını ilan etmesiyle de Makedonya Yugoslavya'dan kopmuştur. Bir diğer hususta uluslararası toplumda tanınma meselesi olmuştur. Türkiye Makedonya'yı tanıdığını açıklayınca Yunanistan protestolar ile tepkisini ortaya koymuştur.

Sırbistan için mesele; Sırbistan-Karadağ olarak ele alınmalıdır. Sırlar her ülkede bağımsızlığı zorlayan kesim olmuştur ki bu nedenle Sırların çoğunlukta olduğu bölgelerde ulusal kimliğine ve bütünleşmesine önem verilmiştir. Bu da gösteriyor ki Sırlar kendilerini azınlık olarak tanımlamamışlardır (Glenny, 1996). Komünist partinin başında olan Miloseviç'te Kosova ve Voyvodina'yı Sırbistan'a bağlamıştır.

Ardından da büyük Sırbistan emellerini ortaya koyan Miloseviç, Kosova, Karadağ ve Batı Makedonya'yı istediğini açıkça göstermiştir.

Bosna Hersek tanınma sürecini açıklama adına diğer uluslar bakımından farklı şekilde değerlendirmede bulunabiliriz. Genç Müslümanlar adlı faaliyetleri ile anılıp Yugoslavya'nın altı ulusundan biri olduğunu açıklamışlardır. Komünist bir coğrafyada etnik bir grup oldukları kabul edilmiştir. İzzetbegoviç ulusal kimlikleri ile siyasi İslam'ın birleşmelerini desteklemiştir ve Hırvatistan'a katılmayı reddetmiştir. Yapılan referandum sonuçlarıyla bağımsızlık ilan edilmiştir. Azınlıkta olan Sırp ve Hırvatların hiçbir çabasına yenik düşmemişlerdir. Bunca kanlı çatışmanın, krizlerin nedeni de burada yatan sebeplerdir (Şafak, 2010: 83).

Kosova, özerk bölge olduktan sonra başa gelen Miloseviç, Sırpaların varlıklarını destekleyici politikalar izlemiştir. Sonrasında da Kosova'nın özerkliği kaldırılmış, Arnavutlar ayaklanarak kendi anayasalarını referandum ile ilan ettiklerini açıklamışlardır. Ardından Kosova bölgesinde Sırp ve Arnavutlar arasında etnik şiddet ise iyice artmıştır. AT ise Kosova'nın devlet kriterlerini taşımadığını iddia etmiştir. Self determinasyon hakkına sahip olduklarını düşünen Kosova'yı uluslararası hukukta tanımadıklarını bildiren AT, sonradan bu kararını değiştirerek diğer devletlerinde bu kararı kabul etmelerini sağlamıştır. Bu karar uluslararası hukuk ilkelerinin de tartışılmasına sebebiyet vermiştir.

Avrupa Toplulukları Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünün korunması gerektiği yönünde açıklamalar yapsa da bunun gerçeği yansıtmadığını Bosna Hersek ve Kosova'yı ülke olarak tanımadığında açıkça görülmüştür. Hırvatistan ve Slovenya bağımsızlıklarını hemen ilan etmesinden sonra, bölge içi çatışmalar çoğalmıştır. BM güvenlik Konseyi barış gücü göndermesinin ardından AT'de ayrılan ülkelerin tanınacağı yönünde bildirimler yayınlamıştır. Aslında ülkelerin kendi geleceklerini tayin etme hakları mevcut iken AT'nin kriterleri neticesinde tanınmaları da çelişki yaratmıştır. BM'nin de ayrılma haklarına sıcak bakmadığı ortaya çıkmıştır. Her ülkeye ayrı bağımsızlık hakkı tanındıysa da içlerinde barındırdıkları azınlıkların ne olacağı sorusunun cevabı nedeniyle çözümsüzlük sürecine girildiği sırada 1991'de Almanya Hırvatistan ve Slovenya'yı tanıyarak AT'nin de bu ülkeleri tanınmasını zorunlu hale getirmiştir. Türkiye ve diğer ülkelerde Yugoslavya'nın ardından yeni kurulan ülkeleri

tanımaya başlamıştır. ABD, NATO VE AB Kosova'nın bağımsızlığını tanıma konusunda aynı yaklaşımlarda bulunurken, Rusya, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Sırbistan, İspanya ve Azerbaycan tanımayan devletlerdendir (Şafak, 2010: 107).

Balkanlarda bölgesel işbirliğinin oluşumunun altındaki nedenler açıklığa kavuşturulmadan Güneydoğu Avrupa ülkelerinin güncel etkileşim ve birliklerinin tartışılması mümkün olmayacağından Bosna Hersek ve Kosova Krizlerinde Avrupa'nın tutumu açıklığa kavuşturulacaktır.

2.3.1 Güneydoğu Avrupa İçin Kırılma Noktası: Dayton Antlaşması

9 ayrı etnik kökenden ve üç ayrı dinden meydana gelmiş olan Yugoslavya, Avrupa Topluluğunun da etkisi ile Tito'nun ölümünden sonra parçalanarak Güneydoğu Avrupa olarak adlandırılan bir coğrafya halini almıştır. Haziran 1991'de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığı üzerine Yugoslavya kara kuvvetlerinin müdahalesi ve Almanya'nın ciddi anlamda Hırvatları desteklemesi ile Hırvat-Sırp çatışmasına zemin hazırlamıştır (Yenigün ve Hacıoğlu, 2004: 191). Sırp güçleri, Yugoslav ordusunun da desteğiyle Hırvat topraklarının yüzde 30 kadarının denetim altına almış, ülkenin güney, orta ve doğu kesimlerine yayılmaya başlamıştır. BM Kasım'da BM barış gücünü getirmede önkoşul olarak Hırvatistan ile Yugoslavya kuvvetleri arasında ateşkes yapılması için görüşmelere başlamıştır.

Bosna Hersek'i paylaşma konusu Sırbistan lideri Miloseviç ve Hırvatistan lideri Tuğman arasında görüşülmüştür. Belgrad ve Zagreb yönetimleri Bosna Hersek'i ikiye bölmeyi ve bunun dışında kalan küçük toprak parçasını da Müslümanlara bırakmayı düşünmüşlerdir. Aliya İzzetbegoviç yönetimi, B-H cumhuriyetinin lideri olmasından dolayı Bosna'nın bölünemezliği ile ilgili kararlar ortaya koyarak bağımsızlık için 1992 Şubat'ında referanduma gitmeye karar vermiştir. Sırp tarafı ile anlaşma yapmak yerine uluslararası toplumun devreye girmesini amaçlamıştır. İzzetbegoviç uluslararası toplumun böyle bir müdahaleyle Bosna'yı savunabileceğini düşünmüştür (Ülger, 2003: 87).

İç karışıklıklar Bosna'ya da etki ederek Sırp ve Hırvat çatışmasının tetiklemiştir. Sırp ile Müslümanların çatışmaları yaşanırken, diğer bölgelere göre kanlı olaylar burada gerçekleşmekteydi. Diğer bölgeler bağımsızlıklarını ilan etmişken Boşnaklar Sırp ile aynı çatı altında kalmak istememişlerdir. Bosnalı Sırp'ların buradaki amacı ise; Bosna'nın bağımsızlığını engelleyerek bu bölgenin Sırbistan'a bağlanmasını sağlamak olmuştur. Fakat Izzetbegoviç 1992'de Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilan etmiştir (Johnson, 1999). Türkiye hemen bağımsızlıklarını tanımış, Bosna Hersek BM üyeliğine alınmıştır. Bosnalı Sırp'lar ise Bosna Hersek Sırp Cumhuriyeti'ni kurduklarını ilan ederek kanlı çatışmaları başlatmışlardır. Başkentlerinde gerçekleşen çatışmalar sırasında BM sadece ekonomik yaptırımlar ile geri dönüş yapıyordu. Ancak Sırp'lar 1993'te Büyük Sırbistan hayali ile Srebrenica'da yaptıkları katliamlar soykırıma dönüşmüş, Müslüman sivil halk yok edilmiştir. Bu olaylar karşısında NATO hava saldırıları ile karşılık vermiştir. Bu savaş etnik temizlik ve soykırım kavramlarını ortaya çıkartmış, ölen sayısının en çok Müslüman Boşnaklar olduğunu göstermiştir. Avrupa'nın ortasında bir Müslüman devletin bağımsızlığının fikrini kabul etmeyen Sırp'ların bu soykırımından sonra 21 Kasım 1995'te Dayton Antlaşması imzalanarak barış getirilmesi amaçlansa da, en karışık hukuki ve siyasi sistemin yaratılmasına sebebiyet vermiştir (Caplan, 2000: 223). Bosna Hersek anayasası bu anlaşmanın bir eki haline getirilerek Bosna savaşını başlatanlar karar alma temsilcisi olarak seçilmiş ve sorunlar aşılammıştır.

AB'nin buradaki olaylarda sessiz kalması Sırp'ları daha da cesaretlendirmiştir. Ne var ki bu savaş Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) şekillenmesinde önemli role sahiptir. Avrupa Birliği'nin yakın coğrafyasında savunmuş olduğu ilkelere ters düşen bu durumun karşısında pasif kalması ve ortak bir strateji gerçekleştirememesi sonucu BM uluslararası Polis Gücü ile müdahalelerde bulunmuştur. Ancak Dayton Antlaşması imzalanmasıyla Avrupa Birliği Polis Misyonu (EUPM) görevi devralmıştır. Daha sonra barışı koruma görevi NATO'ya verilmiştir.

20 Ocak 2002'de de Avrupa Konseyi Genel Kurulu Bosna Hersek'i Avrupa Konseyi üyeliğine kabul ederek, Avrupa kıtasındaki bir balkan devletini Avrupalı varsaymıştır. 2002-2006 yıllarında Bosna Hersek'te uluslararası toplumun Yüksek Temsilcisi olan Lord Paddy Ashdown Bosna'yı bir bisiklete benzeterek, ilerlemez ise devrileceğini

vurgulamıştır. Asddown Bosna için yaptığı bu benzetme ile Dayton Antlaşması ile oluşturulmaya çalışılan barış ortamının tehdit altında olduğunu, Boşnak, Sırp ve Hırvat halklarının veto haklarının olduğu siyasi yapının çökme noktasına geldiğinin altını çizmek istemiştir.

2.3.2 Kosova Krizi

Yugoslavya'nın kurulması sırasında yarı özerklik tanınan Kosova, Yugoslavya Federal Cumhuriyetinde tutunmaya çalışarak, Sovyetlerin dağılmasının Yugoslavya'nın da dağılmasını getirmesinden dolayı, geleceğinin tehlike altında olduğunun bilinci ile Dayton Anlaşmasına dâhil olmuştur. 1992'de Karadağ ve Sırbistan, Kosova'yı tanımayıp, Kosova'daki Arnavutlar üzerindeki baskılarını da arttırmışlardır. Bosna Hersek'te yaşanan trajedi sonrası imzalanan Dayton anlaşması Kosova içinde önemli bir aşama olmuştur. Bunalım sona ermediği gibi Kosova'nın durumu hakkında tek bir hüküm yayınlanmamıştır. Bosna'da yapılan etnik temizlik konusu nedeniyle herhangi bir sorun teşkil edecek konu yansıtılmamak istenmiştir. Önemsiz gibi gözükken bu durum Kosova'da silahlı çatışmaları ve mücadeleyi de beraberinde getirmiştir (Türbedar, 2008: 40). 1998'de Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) üyelerinin kaldığı iddia edildiği köye Sırp polisi baskınlar düzenlemiştir. Balkanlardaki istikrarın tekrar sarsılmaması adına ABD ambargo uygulamaya karar vermiştir. Fakat bölgedeki çatışmaların şiddetlenmesiyle diplomatik görüşmelerin hızlandırılmış ve olumlu sonuç verdiği görülmüşse de 1999 yılında ciddi müdahale gerektiren olaylar gerçekleşmiştir. Sırpların bir Kosova köyünde katliam gerçekleştirdiği AGİT'in raporlarıyla belgelenmesinin ardından taraflar için barış planı ortaya konmuştur. Sırp kesiminin barış yanlısı tutum izlememesi nedeniyle NATO bu bölgelere harekât başlatmıştır. Bunun üzerine Miloseviç barış planı izlemeye karar vererek uluslararası toplumun hazırlamış olduğu antlaşmayı imzalamayı kabul etmiştir. İçeriğinin özeti uluslararası toplumun yönettiği bir özerk bölge olması kararlaştırılmıştır.

2.4.Güney Avrupa- Güneydoğu Avrupa Kavramlarının Literatürselleşmesi

Güney Avrupa kavramının tarihçilerce ele alınış biçimini TODOROVA, Balkanlar adlı kitabında yer vermiştir:

“Hangi ülkelerin Balkan ülkesi olduğu konusu tartışmalı bir konudur. Birbirinden farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Nitekim tarihçilerin bir kısmı, Yunanistan bir Akdeniz ülkesi ve Türkiye de bir Yakın Doğu ülkesi olduğu için bu ülkelerin Balkan ülkesi olmadığını, bazıları ise Yunanistan’ın bir Balkan ülkesi olduğunu fakat Romanya ve (dağılan) Yugoslavya’nın Orta Avrupa ve Tuna devleti olduğunu ileri sürerler. I. Dünya Savaşı’nın ardından Batı Avrupalı ve Amerikalı siyasetçiler Macaristan’ı da genellikle bir Balkan ülkesi olarak kabul etmişlerdir. Bu yaklaşım daha ziyade Güneydoğu Avrupa (Southeastern Europe) yaklaşımına uygundur. Pek çok kişi Güneydoğu Avrupa ile Balkanlar kavramlarını eşanlamlı olarak kullansa da, bazı Alman uzmanlar bunun istisnasını oluşturmaktadır çünkü onlara göre Karpat dağ silsilesinin güneydoğusunda kalan topraklar Güneydoğu Avrupa’yı oluştur ve Balkanlar da onun alt bölgelerinden biridir. Bu açıdan, Macaristan ve Slovakya Güneydoğu Avrupa sınırlarına dâhil edilmektedir.”(Todorova, 2006: 271)

ABD’li teorisyen Brzezinski; Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan’ın içinde yer aldığı “Avrasya Balkanları” kavramını türetmiştir:

“Avrupa’da <Balkanlar> kelimesi etnik çatışmalar ve bölgesel büyük güç rekabetini çağırır. Avrasya’nın da kendi <Balkanları> vardır. Ama Avrasya’nın Balkanları çok daha geniştir, çok daha büyük bir nüfusa sahiptir ve hatta dini ve etnik kimlik açısından çok daha çeşitlidir... Hem siyasi varlıkları istikrarsızdır hem de her biri bölgenin egemenliği için birbiriyle zıtlaşan daha güçlü komşularının tecavüzünü cezbeder ve hatta davet ederler. <Avrasya Balkanları> ismini doğrulayan güç boşluğu ve güç emiliminin alışıldık bir bileşimidir.”(BRZEZINSKI, 2005: 175-176)

Bölgenin tarihsel farklılığı ve gelişmişlik düzeyi ile Güney Avrupa’nın her türlü aşamayı geriden takip etmesini gerektirmiştir. Bu farklılıkta Güney Avrupa araştırmaları gibi ayrı bir alanın ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Çünkü Avrupa kavramı doğal sınırları olmayan, nerden başlayıp nerede sonlandığı üzerinde tartışmaları barındırmaktadır. Bu da Avrupa’nın Avrupalılık kavramının coğrafyadan ibaret olmadığını ve ideolojik, kültürel anlamlar ifade ettiğini göstermektedir. Bu coğrafya Osmanlı hâkimiyetinde kalan Balkan bölgelerini kapsamaması neticesinde Güney Avrupa literatürü daha çok Avrupa Birliği’nin kullandığı bir kavram olarak; tam üyelik için de uygunluğunu geçerli kılmaktadır. Kuzey ülkeleri ile farklılık

gösteren ancak aynı bölgenin güney kısmında kalan bir bölge tanımı da bölgesel işbirliği yapmak adına daha elverişli bir kavram olarak yerini almıştır. Bu coğrafyada bölgesel işbirlikleri yapabilmek adına birçok alanda reformlar yapmak ve ülkelerin sosyal devlet anlayışını benimsemelerini sağlamak gerekmektedir (Malcolm, 1999: 5). Bölgesel işbirliği için; kayıt dışı ekonomileri azaltmak, vergilerin doğru denetimi, doğal kaynakların değerlendirilmesi için yeterli desteği sağlamak, diğer ülkeler ile iyi ilişkiler kurmak adına düzenleyici görevini görmek, ülkelerin kalkınması ve çevre ülkelerin güvenliğini korumak, istenen yegâne amaçlar arasında sayılabilir. “Uyumlaştırma ve bütünleşme” balkanlarda bölgesel işbirliği için atılan adımların genel bir tanımlayıcısı olmaktadır. Sistemik bir biçimde işbirliği sürecine de katkısı olduğu gibi batı tipi ekonominin de tanımlanmaya başladığı, balkan ülkelerinin birbirleriyle entegrasyona geçtiği bir ortam oluşturulacağı da hedeflenmiştir (Sloane, 2008: 23).

Politik açıdan ise ‘Balkanlaşma’ terimi bütünleşmenin karşıt anlamını, ortaklık veya işbirliğini ifade etmektedir. Balkanlar, bölünmenin ve parçalanmanın yarattığı bir kelime olan Balkanlaşmanın bir çeşit sembolü halini almıştır.(Olçay,1995: 348) Balkan coğrafyası tarihte de Bizans yarımadası, Yunan yarımadası olarak adlandırılmış olup, kargaşaların olduğu yer olarak kaba tabirleri anımsatmakta olduğu ortaya konmuştur.

BÖLÜM 3: GÜNEYDOĞU AVRUPA'DA (BALKANLAR) BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI İŞBİRLİĞİ İÇİN GİRİŞİMLER

1992 yılından bu yana, Balkan devletleri kendi aralarında çeşitli işbirliği anlaşmaları yapmışlardır. Bunlar, ekonomik ve marka anlaşmalarının yanı sıra askeri anlaşmalardır. 1993 yılında Makedonya'daki Batılı bir diplomat şu şekilde belirtmiştir: 'Panik ve şüphe Balkan bölgesinde o kadar yaygındır ki herkes mümkün olduğunca birçok anlaşma imzalamaya çalışmıştır.' (Ünal, 1995: 37).

3.1.Orta Avrupa Girişimi(CEI,1989)

(Central European Initiative)

Avrupa Topluluğu'nun destekleriyle 1989'da Budapeşte'de kurulan bu topluluk, çok taraflı diplomasiyi sağlanmasını ve bölgeler arası köprü niteliği taşımasını hedeflemiştir (cei.int). Kurucu ülkeleri; Avusturya, Macaristan, İtalya ve Yugoslavya'dır. Bu topluluğun üye ülkeleri ise; Arnavutluk, Makedonya, Avusturya, Moldova, Beyaz Rusya, Bosna Hersek, Polonya, Bulgaristan, Romanya, Hırvatistan, Karadağ, Sırbistan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Slovakya, Slovenya, İtalya ve Ukrayna'dır. 18 üyeli Orta Avrupa Girişiminin amacı, Avrupa Birliği üyelerini Avrupa entegrasyonuna yönelik desteklemek, topluluk ile AB üyesi ülkelerinin arasında standartları yakalamak, yapıcı ve yenilikçi düşüncelere açık olmaktır. Ekonomik büyüme, insani kalkınma açısından gelecek vadeden bir oluşumdur. Orta Avrupa Girişimi'nin (CEI) üyeleri aynı zamanda diğer uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile işbirliğinde olmuşlardır; Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (BSEC) vb...

Yapısı;

- CEI ZİRVESİ: Hükümet Başkanları Düzeyinde Yapılan Yıllık Görüşmeler
- Dışişleri Bakanları Düzeyinde Yapılan Yıllık Görüşmeler- (MFA Meeting)

- CEI Ulusal Koordinatörler Komitesi Düzeyinde Planlı Yapılan Görüşmeler(CNC-Comitttee of National Coordinators)
- Yönetimi ve karar alma yapısını kolaylaştırmak adına 1996 yılında İcra Sekreterliği kurulmuştur.
- 2004 AB programları ile AB'ye üye ülkelerin bölgesel işbirlikleri desteklenmiş, AB üyesi olmayan CEI üyelerinin projelere dâhil edilmesi planlanmıştır. Böylece CEI bu alanda üstünlüğünü ve yetkisini arttıracaktır.
- Sekreterliği finansal destekçisi İtalya'dır.
- Bölgesel ticari faaliyetlerin yürütüldüğü CEI parlamentosu diğer önemli merciidir.

2014 yılı başkanı, CEI kurucu üyesi olan Avusturya'dır. Avusturya, 24 Ocak'ta ilk CNC görüşmelerini Viyana'da gerçekleştirmiştir. Konu başlıkları ise CEI'nin Avrupa bölgelerinde köprü niteliği taşıması ve uluslararası örgütler ile etkileşimleridir.

3.2 Dostluk Konferansı; Royaumont Süreci

13 Aralık 1995'te iyi komşuluk ve istikrar Süreci adlı AB politikası olan bu konferans; Güneydoğu Avrupa ülkeleriyle iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmeyi ve bu yolla da barışa, istikrara ve işbirliğine katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Hatta bu komşuluk ABD ve Rusya ile de gelişeceğini vurgulayan bir süreç olması hedeflenmiştir (FRIIS ve Murphy, 2000: 768). Bu işbirliğin fikrini Almanya 1999'da yürürlüğe koyarak, Kosova krizinde yaşanan istikrarsızlığın tekrarlamaması adına uluslararası toplumun verdiği bir yansıması olmuştur. Balkan ülkelerine maddi destek verilerek, insan haklarının geliştirilmesine odaklanılmıştır. 10 Haziran 1999'da Avrupa komisyonu, Avrupa konseyi, BM, OSCE, Dünya Bankası ve AGİT 'de bu sürece dâhil olmuştur. Yapılan bakanlar kurulu toplantısında kültürel, sosyal sınırlar aşılacak bölge istikrarı için tüm yollar aranacak politikası uygulanmak istenmiş ve resmi olarak Paktın varlığı ilan edilmiştir (Tsardanidis, 2009: 146). Diğer yandan AB'nin balkanlardaki etkinliğini arttırmak için bulunduğu ilk girişim olduğunu belirtmeliyiz. 1975'te OSCE için oluşturulan kurumlar ile paralellik gösteren bu pakt, "Güneydoğu Avrupa'nın Bölge

Masası” adıyla denetleyici bir kurum ortaya çıkmıştır. Fakat somut bir amaç elde edilemeyen bir dizi konferanslardan meydana gelmişse de tartışmaların zeminini hazırlamıştır. Balkan dışından ülkelerin bu sürece destek vermeleri de atılmış adımların doğru süreçte ilerlediğini göstermiştir. Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Makedonya, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti, Bulgaristan, Romanya, Slovenya, Yunanistan ve Türkiye bu sürece dâhil olan ülkelerdir.

3.3 Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi(SECI,1995)

ABD’nin de girişimleriyle Balkanlar ve Slovenya’yı da içine alan geniş bir alanda bölgesel istikrarın sağlanması adına oluşturulmuştur. Üye ülkeleri; Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Makedonya, Moldova, Romanya, Sırbistan-Karadağ, Slovenya, Türkiye ve Yunanistan’dır ve birçok ülkenin, uluslararası örgütlerin desteği söz konusudur. Gerçekleşen paktlardan sonra böyle bir örgüt kurulmasının temel nedenleri; diğer ülkeler açısından Yugoslavya’nın dağılmasından sonra yeni oluşan devletlerin kendilerine güvenlik tehdidi oluşturması iken Balkanlar için; ekonomik yapılanmayı hızlandırıcı, bağımsızlıklarını tanıyıcı bir unsur oluşturmasıdır. Böylelikle Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasında işbirliği yapılarak, Avrupa Birliği entegrasyonuna dâhil olabileceklerdir (Demetropoulou, 2002: 90). 5 Kasım 1996’da Cenevre toplantısında AB ve ABD Ortak Anlaşım Noktalarını temel alarak, Amaçlar Bildirgesi yayınlanmış ve ekonomik, bölgesel sorunlarda izlenmesi gerekenler konuşulmuştur. Bundan önce oluşturulan girişimlerden farkı, özel sektörün gelişmesine ağırlık veren projeler yerine bunun sağlanması için ülkeler arası aracı kurum olmasıdır. Bu yüzden organları ve işleyişi ile ciddi bir örgüt meydana gelmiştir. Güneydoğu Avrupa İşbirliği girişimi organları şunlardır:

- ✓ SECI Koordinatörü: Gündem Komitesi kararlarını takip etmek, finans kuruluşları ile ülkeler arasında işbirliklerini sağlamak, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu’nun önerilerini iletmek
- ✓ Her ülke atadığı koordinatörlerden Gündem Komitesinde çevre, altyapı, sınırlar gibi konuların diğer ülkelere aktarılmasını istemektedir. Sorunlara yerinde karar vermek açısından toplantılar üye ülkeleri başkentlerinde de gerçekleştirilmektedir.

- ✓ İş Danışma Konseyi(1997-Selanik): Bölgeye yabancı yatırımları çekebilmek, ticareti arttırmak, resmi, yarı resmi kuruluşlar ile özel sektör arasında koordinasyon görevi üstlenmek
- ✓ İş geliştirme merkezleri: İş Danışma Konseyinin kararlarını zamanında takip ederek, iş fırsatlarına ve yatırımcılara kapı açmak, reformlar için öneri sunmak için yaklaşık 5 ülkede şube oluşturularak kurulmuş merkezlerdir. Viyana, İtalya, Macaristan, Bulgaristan ve Türkiye...
- ✓ Sınır Aşan Suçla Mücadele Merkezi: bölgenin ortak sorunları için kurulmuştur.

Yapılan projelerden biri de; İstanbul ve Atina borsaları arasında 2001’de Türk-Yunan Sermaye Kurulları ikili Mutabakat Zaptı’dır. Türkiye’nin de önemli desteği bulunmasını karayolu mal taşımacılığı projesi ve özel yatırımları ile göz ardı edilemeyecek kadar ortadadır. Balkanların güvenliği ve istikrarı için bölgedeki bu girişimi desteklemiştir.

AB’nin Phare Programı ile Polonya, Macaristan, doğu Avrupa ülkelerine yönelik uyum oluşturulmaya çalışılmıştır. 1991 sonrası eski Yugoslavya program dışında bırakılsa da Bosna hersek ve Makedonya için insanı yardım devam etmiştir. Kapsamı ise; ekonomik yapılanma, özelleştirme, Pazar oluşturma, gıda yardımı, yatırımın teşvikidir. 1995 sonrası sınır ötesi proje olmasına karar verilerek, sınır ve sınır ötesi ülkelerin kalkınmalarına destek verilmiştir. Projeler; elektrik enerjisi, çevrenin korunması, doğalgaz, KOBİ’ler, kaçakçılık...(Aksu, 2001: 15) Ayrıca gümrük uygulamaların uyumlaştırılması, ticari ilişkilerin geliştirilmesi, yasal düzenlemelerde işbirliği de görüşülen konular arasında yer almıştır. BM, Dünya Bankası, IMF finansman sağlamak açısından tek tek kredilendirmek yerine SECI’nin tümü için ayrılacak fon olması gerektiğine vurgu yapmışlardır ancak projelerin yükü yine ülkelere kalmıştır.

Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasında bölgesel işbirliği için sorun teşkil edecek olan konular belirlenerek çoğu gerçekleştirilemese bile tespiti ve iyi ilişkilerde devamlılık açısından önemlidir. Bu ülkelerde ticaret taşımacılık, transit geçiş ve gümrükte sorunlar oldukça da işbirliği politikaları uygulanamamaktadır. Bütünleşme sağlanabilmesi için ortak noktalarda uyum sağlanabiliyor olması gerekmektedir.

3.3.1.Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi(SELEC)

Sınır Aşan Suçlarla Mücadele Merkezi anlaşması ile kurulmuş olan SECI, 06 Ekim 2011 tarihinde sona ermesi ile yerini Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (Southeast European Law Enforcement Center-SELEC) almıştır. Merkezi Bükreş'te olan konvansiyonun üyeleri; Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Makedonya, Macaristan, Hırvatistan, Moldova, Romanya, Slovenya, Sırbistan, Türkiye ve Yunanistan'dır (www.selec.org). Örgütün üyelerinin çoğunun, Avrupa Birliği üyesi olmasından dolayı, AB kurumları ile ilişkiler geliştirilmiştir. Üye devletlerin gümrük kurumları ile temas halinde olarak bilgi iletiminde hızlilik sağlanmaktadır. Sınır aşan suçlar ile mücadele de kolluk kuvveti niteliğini almış olan örgüt, 2004 yılında ülkelere sunularak işbirliği alanında kolaylık sağlanmaktadır. Güneydoğu Avrupa'da organize suçun önlenmesi için üye devletler ile işbirliği yapılmasını destekleyen bu örgüt, istihbaratı kolaylaştırarak, bölge istikrarını sağlama amacı taşımaktadır (www.hsyk.gov.tr). Aynı zamanda uluslararası kolluk örgütleri ile işbirliği yapılmaktadır. Örgütün üzerinde çalışma yaptığı konular; gümrük, dolandırıcılık, terörizm, finans ve bilişim suçları...

3.4 Avrupa Bölgesel Yaklaşımı(RA-EU,1996)

1996'da AB Balkanlar için Bölgesel Yaklaşım Politikasını geliştirmiş, ticari ilişkileri hedef alıp, bölgesel ilişkilerin üst seviyede tutulması amaçlanmıştır. Dayton Antlaşmasından sonra oluşan koşulların devamlılığını sağlamak, tekrar insan hakları ihlallerine imkân vermemek ve ekonominin canlandırılması için umut vadeden bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bosna savaşına katılmayan Arnavutluk ve Makedonya; bu adımları ikili ilişkiler çerçevesinde savaşa katılmış, AB ilkelerine uzak kalmış Bosna Hersek, Yugoslavya Federal devleti arasında geliştirilebilirlik hedeflenmiştir. 29 Nisan 1997 tarihinde AB Konseyi, "Bölgesel Yaklaşım" çerçevesinde, AB ile ortaklık ilişkisi bulunmayan tüm Batı Balkan ülkelerini içine alacak şekilde, mali yardımları, ticari-ekonomik işbirliğini ve anlaşmaları da kapsayacak biçimde ikili ilişkilerin geliştirilmesi için gereken kriterleri ve her ülke için ayrı şartları oluşturulmuştur. Fakat 1999'daki Kosova krizi ve çatışmalar bu bölgeyi gündemin en üst seviyesine

taşımıştır. Dikkatler bu bölgede iken istikrarın oluşturulabilmesi adına “Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı” hayata geçirilmiştir (Pedersen, 2002).

3.5 Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı (Stability Pact-1999)

Birlik oluşturmaktan öte, ileride yaşanması olası çatışmaların önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Başlıca ele alınan konular ise; ekonomik inşa, işbirliği, kalkınma, güvenlik, demokratikleşme ve insan haklarıdır. Siyasal ve ekonomik alanda ilerlemeler bu pakt ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca açık ticaret bölgesinin kurulması ve ekonominin canlandırılması da hedefler arasında yer almaktadır (Meurs, 2002: 39).

1996’da temelleri Sofya’da atılan bu işbirliği, 10 Haziran 1999’da Köln’de yapılan Bakanlar toplantısında resmi olarak kabul edilmiştir. Daha önceki girişimlerden ayıran en temel özelliği, katılımcıların çokluğudur. Daha önce Royaumont Süreci ile başlayan işbirliği adımları genişletilerek, AB’nin bölgeyle ilgili tüm devletlerin, uluslararası örgüt ve kuruluşların katılımıyla bir süreç başlatılmıştır. Diğer girişimler den ayıran temel özellik ise çok taraflı işbirliği olmasıdır. Paktın katılımcıları; AB üye devletleri ve Avrupa Komisyonu, Bosna hersek, Hırvatistan, Arnavutluk, Makedonya, Bulgaristan, Romanya, Slovenya, Macaristan, Türkiye, ABD, Japonya, Kanada, Rusya, Uluslar Arası Örgütler...

İstikrar paktı, Güneydoğu Avrupa’da büyüme ve istikrar için uluslararası işbirliğini hedefleyen siyasi deklarasyondur. Siyasi stratejileri katılımcılara iletilmesi, yeni oluşumların desteklenmesi gibi hedefler oluşturularak bir de özel koordinatör tayin edilmiştir.

AB’nin işbirliğine dayalı hâkimiyet kurmak uzun vadeli stratejisini oluşturmaktadır. İşbirliği ile ülkelerin kurumları bir anlamda Avrupa’nın kurumlarının yönetimine aktarılacaktır. Hükümetler ve toplumlar tarafından benimsenerek içselleştirmeleri için çeşitli zirveler düzenlenmiştir. Bunun yanında Güneydoğu Avrupa’nın bölge masaları adında denetim mekanizması kurulmuştur ve üç çalışma masası oluşturulmuştur. Birinci masa sivil toplumun gelişmesini hedef alırken, ikinci masa ekonomik anlamda yeniden yapılanmayı ve üçüncü masa askeri reformlar ile savunmayı amaçlamaktadır (Tsardanidis: 2009: 147).

Amaçları;

- Güneydoğu Avrupa’da bölgesel olarak uzun süreli bir istikrarın sağlanması,
- Bölge devletleri arasında barışın tesis edilmesi, demokrasinin benimsenmesi,
- İnsan haklarına saygının artması ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasına katkıda bulunulması,
- Bölge masaları oluşturarak koordinenin sağlanması

3.5.1 İstikrar ve Ortaklık antlaşmaları ve Önemli Zirveler

AB’nin İstikrar paktı ile bölgeye yönelik politikasının değiştiği ve uzun vadeye yayıldığı ortaya konulmuştur. Tüm katılımcılarda proje hedefleri hakkında fikir birliği oluşmuştur. Barışı koruyarak devam ettireceği imajını veren İstikrar Paketi, her katılımcı için ayrı bir anlam taşımaktadır. AB için, askeri operasyonlar olmadan da ekonomik ve siyasi bağlantılar ile bölgeye ile iletişim kurulabileceğini göstermektedir (Cameron, 2001: 109). ABD, Japonya gibi bölge dışından ülkeler için, çatışmaları ortadan kaldıracak ve bölgeye ekonomik yardımlar ile hakim olunacak bir ortam yaratmaktır. Ayrıca bunların sağlanabilmesi için de Avrupa Birliği ile ABD’nin işbirliği içerisinde hareket etmeleri, çıkar çatışmaları yaşamamaları önemli hale gelmiştir.

3.5.1.1 Zagreb Zirvesi

24 Kasım 2000’de “AB ve Balkan ülkeleri Liderler Zirvesi” gerçekleştirilmiştir. Fransa’nın dönem başkanlığında, Hırvatistan da yapılmıştır. Zirvenin amacı, istikrar ve ortaklık kapsamında AB’ye tam üye adaylığının da balkan ülkelerine açılmasına yöneliktir. Potansiyel adaylık kapsamı üzerinde önemle durulmuştur. Böylece balkan ülkelerinin de barış istikrarını sürdürecekleri düşünülmüştür. Her ülkenin statü bilinci ile bölgesel işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunması, bu zirvenin temel maddesini oluşturmuştur.

Zirvenin ardından Makedonya ve Hırvatistan ile imzalanan istikrar ve ortaklık anlaşmaları ile AB tam üye olma yönünde önemli bir adımdır. Komisyon bu anlamda bir rapor yayımlayarak balkanların etnik açıdan çeşitliliği de ekonomik ve siyasi geçişleri de zorlaştırdığını bildirmiştir. Fakat bu ülkelerin büyük aşamalar kaydederek işbirliği için gerçekleştirdikleri eylemleri de göz ardı edilmediğinin de altı çizilmiştir. Hazırlanan ilk yıllık rapora göre de yaşanan sorunlara taraf olmak yerine çözüm konusunda dışarıdan yardımcı olmak için adımlar atılacağı belirtilmiştir. Bu politikanın eşlik etme politikası olduğu ve bu sürecin geri dönülmez olduğuna değinilmiştir (Pop, 2009: 25).

3.5.1.2.Selanik Zirvesi

2003 yılı İstikrar ve Ortaklık Süreci'nde katılımın artış gösterdiği bir gösterdiği bir dönem olmuştur. Çünkü bu dönemde AB dönem başkanlığı Yunanistan'da olması ve bir balkan ülkesinin gündemde yer alması da istikrar sürecinin önem kazanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Selanik gündemi, AB için başarılı bir politika izlendiğini ve yeni fikirler ile barışın devam edeceğini gösteren zirveyi ortaya koymuştur. Oluşturduğu temel maddeler demokrasi, adalet ve içişlerinde işbirliği, ekonomik gelişme ve bölgesel işbirliği görüşmeleri üzerinedir. Ayrıca Batı Balkanlar'ın geleceğe hazırlanmasının gerektiğinin altı çizilmiştir. Zagreb Zirvesi'nden sonra yapılan bu zirve, Avrupa entegrasyonu için somut adımlar oluşturulmaya teşvik için yararlı olmuştur. AB'ye üyelik için daha da yaklaşmıştır. Böylece genişleme Balkanlar olmadan gerçekleşemeyecek olduğuna dikkat çekilmiştir.

Zirvede değişen konular hep siyasi alanda olmuştur. AB'nin Balkanları etkin anlamda gündeme getirmesi, kalıcı istikrarı hedeflemesi, kendi güvenliğini de düşünmesinden ileri gelmektedir. AB üyeliği aslında ekonomik bağımlılıktan geçtiği için bu konu üzerine yoğunlaşılacaktır. Nedeni ise AB için barış ve istikrar ekonomiden geçmektedir. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci çerçevesinde gerçekleşen toplantılarda ise AB sınırlarının Balkanlar olmadan tamamlanamayacağı yönünde mesajlar verilmeye çalışılmıştır (Pop, 2009: 43).

3.6 İstikrar Paktından Bölgesel İşbirliği Konseyine Geçiş

Balkan İstikrar Paktının daha etkin olabileceği bir yapı olarak Bölgesel İşbirliği Konseyi oluşturulmuştur. 27 Şubat 2008'de Sofya'da Güneydoğu Avrupa ülkelerinin imzaladığı, donör ülkelerin ve uluslararası örgütlerin de destek verdiği bölgesel işbirliği faaliyete geçmiştir. Avrupa Komisyonu'nun da bu işbirliğine destek vermesinin amacı; Güneydoğu Avrupa'daki bölgesel işbirliğini desteklemek, bölgesel proje uygulamalarına önderlik etmek, bölgedeki her bir ülkeye yarar sağlamaktır. Paktan ayrılan yönü de kendi kendine yetebilen bir yapıya sahip oluşudur. Üç ana konu üzerinde değerlendirme yapılacak olursa bunlar; demokrasi, ekonomi ve güvenlidir. Bölgede bu alanlar güçlendirildiği takdirde tüm işbirlikleri gelişerek, Güneydoğu Avrupa ülkeleri hızlı bir biçimde uluslararası arenada yerini alacaklardır. (stabilitypact.org)

Diğer bölgesel işbirliği modelleri ise;

- ✓ Balkan bölgesi ticareti geliştirme merkezi- Balkan Regional Center for Trade Promotion (BCTP)
- ✓ Balkan Odalar Birliği-Association Of Balkan Chambers (ABC)
- ✓ Güvernörler Kulübü
- ✓ Güneydoğu Avrupa'da Demokrasi Ve Barış Merkezi
- ✓ Güneydoğu Avrupa'da Ticaret Ve Ulaştırma Kolaylaştırma Amaçlı Bölgesel Program (TTFSE)

3.7 BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ KONSEYİ(BİK/RCC)

3.7.1 BİK'in Yapısı

Bölgedeki halkların menfaatini düşünmek adına oluşturulmuştur, kalkınma ve sosyal ilerlemeyi geliştirecek projeler üretmek için siyasi ortamı sağlamak amacı taşımaktadır (Rotta, 2008: 67). Bu nedenle ekonomik ve sosyal kalkınma, altyapı ve enerji, adalet ve içişleri, güvenlik işbirliği, insan sermayesi oluşumu ve parlamento ile işbirliği gibi

beş alan ön planda tutulmuştur. Ayrıca bu konsey sivil toplum kuruluşlarından, uluslararası örgütlere kadar her alanda ilişkilerini geliştirmiştir.

3.7.1.1 Kuruluşu ve İstikrar dönemi

BİK, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'nin işlevsel bir koludur. Ülkelerinden ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan bu işbirliğinin son üyesi olarak Kosova'nın da üyeliği kabul edilmesiyle 46 üye ülkesi bulunmakta olup, sekretaryası Saraybosna'dadır. BİK'i oluşturan üyeler; SEECP'nin katılımcı üyeleri, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı uyarınca Kosova'yı temsil eden UNMIK, AB başkanlığı, Avrupa Komisyonu ve konsey genel sekreterinden oluşan Troyka tarafından temsil edilen AB, uluslararası örgütler ve finans kuruluşlarıdır (Tsardanidis, 2009). Brüksel'de de Avrupa-Avrupa Atlantik kurumları nezninde İrtibat bürosu yer almaktadır. Bu konsey, BİK üyelerinden olduğu kadar BİK Sekreterliği, BİK Genel Sekreteri, BİK Kurulu'ndan oluşur. Genel sekreteri Hido Bişçeviç'tir ve Sekreterlik Genel Sekreter'e BİK Yıllık Toplantısı'na ve BİK Genel Kurulu'na örgütsel ve analitik destek sağlar. Güneydoğu Avrupa içindeki bölgesel işbirliği aktiviteleri için koordinasyon yapısı oluşturur. Kurulu bütçeye ve AB üçlü grubu (AB Başkanlığı, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi Sekreterliği) olarak adlandırılan gruba katkıda bulunan BİK üyelerinden oluşup faaliyet rehberliği sağlar ve örgütü denetler. Kurul, Genel Sekreter'in yıllık raporunu almaktan sorumlu olup yıllık stratejik çalışma programına karar verir. Toplantıları her üç ayda bir ve yıllık olmak üzere yönetim kurulu toplantısından oluşur. Teknik konularda da kolaylık sağlayan sekretarya, koordinasyon için bilgi ve odak noktası olarak rol oynar. Kararlar oybirliği ile alınır.

BİK, Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci'nin (SEECP) projelerine destek vermiştir. Türkiye'nin, Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (GDAÜ) Dönem Başkanlığı kapsamında, TURBO, TÜBİTAK ve Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC) tarafından "Bölgedeki Ülkelerin Kalkınmasında Kamusal Araştırma Merkezleri'nin Rolü" konusunda düzenlenen RCC Çalıştayı 8-9 Mart 2010 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

3.7.1.2 Ekonomik ve Siyasal Kalkınma

Başarılı pazar ekonomisini uygulanabilmesi için önce bölgede istikrarın sağlanması gerekmektedir ve bu ortamın oluşturulabilmesi için bölgesel işbirliği konseyi KOBİ'ler kurulmalı, serbest ticaret ve yatırımlar desteklenmelidir. Ülkelerarası diyaloglar da gelişir ise konsey hedefini bu alanda tamamlamış olmaktadır. 2006 yılında Orta Avrupa Serbest Ticaret Antlaşması'na destek veren OECD, Güneydoğu Yatırım sözleşmesi oluşturarak; özel sektörü ön plana çıkarmıştır. Ayrıca bu diyalogların devamı olarak Bükreş İstihdam Süreci oluşturulmuştur. Hükümet, ticaret, eğitim gibi konularda önemli kalkınma stratejileri getirilmiştir (Doidge, 2007: 239).

3.7.1.3 Altyapı ve Enerji

AB ülkeleri ile oluşturulan projeler ile birlikte altyapı ve enerji alanlarında kalkınma için teşvik programları hazırlanmıştır. Sürdürülebilir enerji politikalarının geliştirilmesi ve finanse edilmesi de bu projeler arasında yer almaktadır. Güneydoğu Avrupa Ana Ulaşım Ağı kurulmuş ve müzakereler gerçekleştirilmiştir. BİK, Güneydoğu Avrupa ülkelerinin mali yardım ile desteklenmesinin yanı sıra enerji kaynaklarının da değerlendirilmesinin büyümeyi kolaylaştıracağını vurgulamaktadır. Avrupa Komisyonu'nun Altyapı Tesisleri Projesi'nde enerji ve altyapı tespitine ve uygulamaya dönüşmesinde Konsey'in önemli rolü bulunmaktadır. Tuna ve Sava nehirleri bölgesel çevre yapılanmasında proje konusudur.

3.7.1.4 Adalet ve İçişleri

Güneydoğu Avrupa ülkeleri ve diğer ülkeler ile bütünleşmesi hedefleri ile güçlendirilecek alanlar; organize suçlar, yolsuzluk ile mücadele, yasadışı göçler, vize serbestisi, adalet sistemi reformlarıdır. BİK bölgesel girişimlerin ve bütünleşmenin desteklenmesi için stratejiler oluşturmuştur:

- Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) ve Güneydoğu Avrupa Savcıları Danışma Grubu

- Güneydoğu Avrupa Emniyet Müdürleri Derneği (SECPA)
- SECPA ile birlikte Organize Suçlar Eğitim Ağı
- Bölgesel Yolsuzluk ile Mücadele Girişimi
- Göç, iltica ve Mülteciler Bölgesel İnisiyatifi

Oluşturulan stratejiler ile BİK Sekretaryası Uluslararası hukukta geçerli tüm kuralların senkronize olmasını sağlamaya çalışmaktadır (Doidge, 2007: 239).

3.7.1.5 Güvenlik İşbirliği

BİK çeşitli görevler ile Güneydoğu Avrupa Küçük ve Hafif Silahların Kontrolü Temizlik evi (SEESAC) ve Afet Hazırlık ve Önleme Girişimi (DPPI) gibi projeler oluşturmuştur. Ayrıca AB ve NATO desteği ile güvenlik alanlarında işbirliğini sağlamak amacıyla destek alınması hedeflenmiştir.

BİK, bölge için aşağıdaki öncelikleri belirlemiştir:

- Ortak strateji geliştirme, planlama ve eşgüdümü de kapsayan güvenlik ve savunma konularında bölgesel diyalog ve işbirliği mekanizmalarını geliştirmek
- Avrupa Komisyonunun Afet Riskini Azaltma ve Sivil Savunma programlarına katılarak, orman yangınlarıyla savaşmak

3.7.1.6 İnsan Sermayesi Oluşumu ve Parlamento İşbirliği

Lizbon Stratejisi ve 2020 Avrupa Stratejisinin amaçları doğrultusunda Güney Doğu Avrupa için uzun vadeli rekabet yeteneği ve başarılı Avrupa entegrasyonu sağlayabilecek temel faktördür. Bu sebeple BİK:

- Bölgesel Yüksek Öğrenim Yapısal Reformu Projesine destek olmaktadır. Avrupa ile Yüksek Öğrenim alanında daha fazla bütünleşme sağlayabilmek için, AB eğitim programlarıyla çakışmayı engelleme ve sinerji oluşturma konularına çok önem verilmektedir.

➤ Mevcut araştırma kapasitelerini belirlemek ve Batı Balkan kurumları ve araştırmacıları arasındaki bağlantıları geliştirmek için, Batı Balkanlar'ın inovasyona yönelik Bölgesel Araştırma Geliştirme Stratejisine katkıda bulunmaktadır.

2011 yılı itibariyle Ljubljana Süreci'nin yeni evresini koordine etmektedir. Proje yönetimi ile kaynak oluşturma faaliyetlerini üstlenmek ve ilgili ulusal görev güçleriyle beraber çalışmak üzere Karadağ, Cetinje'de bir Kültür ve Toplum BİK Görev Gücü Sekreterliği kurulmuştur (Kajsiu, 2002: 219)

Bölgedeki halk için, Avrupa Komisyonu Programları ile birlikte üniversite ve meslek eğitimleri diğer ülkeler ile entegre bir biçimde verilmesi amaçlanmaktadır ve değişim programlarına bu konsey ile destek verilmesi hedeflenmiştir. Sosyal ilişkiler ve kültürel işbirlikleri kurularak gelecek vadeden bir ortam sağlanmaya çalışılmaktadır.

3.7.2. Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin Öncelikleri

Altı adet ana eylem basamakları incelenmesinin ardından son alan toplumsal uyum ve cinsiyet eşitliğidir. Bölgesel işbirliğinin ve dayanışmanın yapı taşlarını oluşturan bu eylemler; istikrar paktında genel bir çerçeve de yer almış iken BİK ile eyleme geçirilmiştir. CEFTA, Güneydoğu Avrupa Enerji Topluluğu, Avrupa Ortak Sahası Anlaşması gibi başarılı alanlarda işbirlikleri gerçekleştirilmiş ve bunu ileriye taşınmanın amaçları belirlenmiştir.

Bölgesel işbirliğinin önceliklerinden biri de SEECP'nin Güneydoğu Avrupa'daki ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarındaki kararları denetleyerek yürütülmesine katkılar sağlamak olmuştur. SEECP'nin idari boyutunu üstlenen BİK, genel sekreterliği görevini bizzat ele alıp uygulamalarda bulunacağını da göstermektedir. Ayrıca bütçe için katkı sağlanması adına üst düzey toplantılar gerçekleştirmek yine BİK'in önceliklerinde yer almaktadır. SEECP'nin uygulamada geri kalmışlığını bu konseyin bir anlamda hayata geçirdiği kanısına varılmaktadır. Batı Balkanların tamamının AB üyesi olmasından sonra SEECP ve BİK'in işbirliği sayesinde Güney Avrupa kesiminin de önem kazanmış olduğunun göstergesi sayılmaktadır. Bölgedeki ülkeler işbirlikleri sayesinde ortak çıkarlarını gerçekleştirme fırsatı oluşturacaklardır (Tsardanidis,2009).

Buradaki bölgesel kimlik AB ülkeleri ile ortaklık kurmaya yetecek gibi görünmediği gerçeği de istikrarsızlığın devam ettiğini ortaya koymaktadır. Avrupa'ya göre istikrar sağlanamayan ülkeler; Kosova, Makedonya, Sırbistan ve Bosna Hersek'tir. Konsey için istikrarı bu bölgeler de sağladığı takdirde amaçlarını eylemleri ile entegre edebilecektir.

24 Nisan 2014 tarihinde 23.sü gerçekleştirilen toplantılarında, 2013-2014 yılı için Yıllık Rapor değerlendirilmesi Bosna Hersek'te yapılmıştır. RCC Genel sekreteri Goran Svilanovic, "bu yıl ekonomik çöküşün etkisi olarak, işsizliğin artması, rekabet gücünün azalması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır fakat ümitlendirici kısım ise bölgesel işbirliğinin giderek fikir birliğine ve kararlılığa doğru ilerlemedir. AB üyeliğinde aranan ön şartlar olan diyalog, uzlaşma ve istikrar gibi konuların önemli ölçüde sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür." şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ayrıca Güney Doğu Avrupa 2020 Stratejisi oluşturularak bildiri yayınlanmıştır. Toplantıda ana konu başlıkları ise; GDAÜ rolünün güçlendirilmesini; RCC ve GDAÜ arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi; GDAÜ işleyişinin geliştirilmesi olmuştur.

BÖLÜM 4:GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ (GDAÜ) /SOUTH EAST EUROPEAN COOPERATION PROCESS (SEECP)

4.1.SEECP'nin Kuruluşu ve İşbirliği Sürecinin Rolü

Bölgesel işbirliğini öne süren pek çok girişim başlatılmıştır ancak bölgedeki ülkeler tarafından ortaya konan Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci(SEECP-GDAÜ), siyasi ve güvenlik alanlarında işbirliğinin güçlendirilmesi, ekonomik işbirliğinin teşviki için oluşturulmuştur. Bu hedefleri de demokratik kurumlar, adalet, yasadışı suçlar ile mücadelenin geniş çerçevede ele alınması olarak belirlemişlerdir (Cameron, 2001).

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ), proje hedefleri ve işbirlikleri sayesinde ciddi bir anlam kazanmıştır. Stratejik önemini oluşturan kısım ise barış ortamı sağlanmaya çalışılırken, ekonomik kalkınma da desteklenmiştir. İnsan hakları, azınlık hakları, demokrasi gibi doğrudan iyileştirici yöntemler izlenmeye gayret edilmiştir. Ancak katılımcıları bu işbirliğine yönelten asıl konularda ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. AB bir askeri yapılanmayı barındırmadığı için bu bölgeye sosyal politikalar ile yakınlaşmayı seçerek, ekonomi ve siyasi alanda bölgeyi düzenlemeyi hedeflemiştir. Böylece balkan ülkeleri ile entegrasyon daha kolay sağlanacağı ön görülmüştür. Uluslararası örgütler açısından ise; çatışma en aza indirgenerek, tek bir ülkenin veya grubun bu bölgede söz sahibi olmasını engellemektir. Ülkelerin ulusal çıkarlarına ters düşecek bir durum teşkil etmemesi açısından kontrol altında tutulması gereken bir bölge olmuştur. Ayrıca Avrupa ve Amerika işbirliğinin bu bölgede sorun oluşturmaması da önemli bir durumdur.

Balkanlarda komünist sistemin ardından ekonomik sisteme Batı tipi olguların yerleştirilmeye çalışılması da kolay bir proje değildir. Serbest piyasa ekonomisinin benimsendiği uluslararası örgütlerin oluşturacağı yapı da bu bölge için ilk değişimi oluşturulacağı düşünülse de atılan bu ciddi adımların sonucunda bu yapı son pakt olamamıştır. AB içerisinde üyelik aşamasında olan ülkeler arasında balkan ülkeleri olmasına rağmen bu ülkeleri hemen tam üye yapmaması da izlediği bölgesellik politikası ile çelişmektedir (Cameron, 2001).

4.1.1. SEECP' nin Kuruluşu ve Örgüt Yapısı

1996'da sınırlı kaynaklar kullanılarak Güneydoğu Avrupa'da iyi komşuluk ilişkileri, istikrar, güvenlik ve işbirliği şartı oluşturulmuştur. 12 Şubat 2000'de Bükreş Zirvesi'nde imzalanan “ Güneydoğu Avrupa'da İyi Komşuluk İlişkileri, İstikrar, Güvenlik ve İşbirliği Şartı” (GDAÜ Şartı) sürecin tam anlamıyla sağlamlaştırılmasını sağlamıştır. SEECP yalnızca Avrupa forumunu temsil eder ve bölgesel sahiplik prensibine göre katılımcı devletler tarafından yönetilir, bu şekilde bölgenin Avrupa ve Avrupa Atlantik yapılarına katılım sürecinde siyasi diyalog ve danışmanlık hizmetlerini destekler. Ayrıca, SEECP'nin düzenlemiş olduğu yüksek düzeyli AB temsilcileri zirveleri de, AB'nin grubun gelişimine gösterdiği ilginin kanıtıdır.(Pop, 2009)

Yılda bir kez, dönem başkanı ülke parlamentosu ev sahipliğinde gerçekleştirilen ve siyasi karar mekanizması durumunda olan GDAÜ Parlamento Başkanları Konferansı görev yapmaktadır. 2001 yılından bu yana düzenli olarak GDAÜ Parlamento Başkanları toplantısı yapılmaktadır. 14 Nisan 2008 tarihinde “Güneydoğu Avrupa'da Parlamentolar arası İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı” imzalanmış ve parlamentolar arasında kurumsal bir yapı oluşturulma çalışmaları başlamıştır. Moldova Sayıştay'ının ev sahipliğinde gerçekleştirilen ilk GDAÜ Sayıştay Başkanları Toplantısının ana teması ise “Güneydoğu Avrupa Sayıştayları: Gelişmeler ve Beklentiler” olarak belirlenmiştir. Üye ülkelerinden kurucu üyeleri Sırbistan-Karadağ, Türkiye, Arnavutluk, Yunanistan, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Makedonya, Macaristan, Romanya iken sonradan üye olanlar ise; Hırvatistan, Slovenya, Moldova, olup, uluslararası örgütler de bu süreçte yer almışlardır.

GDAÜ Dışişleri Bakanlıkları Siyasi Direktörleri, üst düzey toplantılarda (Devlet ve Hükümet Başkanları) ve Bakanlar toplantısında alınan kararların uygulanması ve onaya sunulacak dokümanların hazırlanması amacıyla her yıl dört toplantı yapmaktadır. Sekretarya gibi yerleşik bir yapılanması olmayan GDAÜ İşbirliği sürecinde, rotasyon ilkesi doğrultusunda, katılımcı ülkelerin birer yıllık bir süre için üstlendikleri ilke olarak Nisan'dan başlayarak Mayıs'a kadar süren “Dönem Başkanlığı” uygulaması bulunmaktadır. Dönem Başkanlığı, katılımcı ülkelerin Dışişleri Bakanı tarafından yürütülür. Dönem Başkanı, GDAÜ'nün sekretarya

faaliyetlerini yürütür, yıllık üst düzey toplantılar ile birlikte siyasi direktörler toplantısı ve diğer GDAÜ faaliyetlerini organize eder. Aynı zamanda, uluslararası toplantılarda GDAÜ'yü temsil eder ve toplantılara (Devlet ve Hükümet Başkanları, Dışişleri Bakanları ve Siyasi Direktörler Komitesi toplantıları) ev sahipliği yapar. Bölgedeki gelişmeler doğrultusunda, özel toplantılar düzenleme inisiyatifine de sahiptir. (Özer, 2010: 70)

GDAÜ Dönem Başkanlığını;

1. Yunanistan (1997 - 1998),
2. Türkiye (1998 - 1999),
3. Romanya (1999 - 2000),
4. Makedonya (2000-2001),
5. Arnavutluk (2001-2002),
6. Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) (2002 - 2003),
7. Bosna Hersek (2003 - 2004),
8. Romanya (2004-2005),
9. Yunanistan (2005-2006),
10. Hırvatistan (2006-2007) yapmıştır.
11. Bulgaristan Hırvatistan'dan devraldığı Dönem Başkanlığını Mayıs 2008'de Moldova'ya devretmiştir.
12. Türkiye (2009-2010)
13. Karadağ (2010-2011)
14. Sırbistan(2011-2012)
15. Makedonya(2012-2013)
16. Romanya(2013-2014)

Daha sonra Troyka sistemi getirilerek bir önceki dönem başkanı ile bir sonraki ülkenin bakan, direktör ve diğer üst yönetici şeklinde kademeler oluşturulmuştur.

GDAÜ, bölgenin AB başta olmak üzere uluslararası toplumun da kabul ettiği ortak bir proje şeklinde sunularak; barışın ve istikrarın sürekli olabilmesi adına balkanlarda kalıcı işbirliği için oluşturulmuştur. Avrupa-Atlantik ve Avrupa kurumları arasında entegrasyonda önemli bir araç durumundadır. Daha önce oluşturulan Balkan Antantı ve Balkan Paketi'nin devamı olarak görülmüştür.

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'ne halen Romanya Dönem başkanlığı yapmaktadır.

4.1.2. SEECP'nin Zirveleri

İlk etapta, Dışişleri Bakanları Yıllık Toplantısı, GDAÜ'nün ana siyasi forumu oldu. Bu toplantılar 1996'da Sofya, 1997'de Selanik, 1998'de İstanbul, 1999'da Bükreş, 2000'de Ohrid, 12 Eylül 2000'de BM Milenyum Zirvesi münasebetiyle New York, 2001 ve 2002'de Tiran, 2002 ve 2003'te Belgrad, 2003'te Saraybosna, 2004 ve 2005'te Bükreş'te gerçekleştirilmiştir. Güney Doğu Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısının ilki 2-4 Kasım 1997 yılında Yunanistan'ın ev sahipliğinde Crete kentinde düzenlenmiştir. Bu toplantıdan sonra Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısı, GDAÜ'nün temel siyasi forumu haline gelerek her yıl düzenlenmeye başlandı ve bundan sonraki ilk toplantı, 12-13 Ekim 1998'de Antalya'da gerçekleştirilmiştir.

Bakanlar düzeyinde ve sektörel içerikli toplantılar düzenlenmeye devam etmiştir. Bunlardan bazıları; Ticaret ve Kalkınma Bakanları Konferansı (Belgrad, 7-8 Ekim 2002), Telekomünikasyon Bakanları Konferansı (Belgrad, 28-29 Ekim 2002), İçişleri Bakanları Konferansı (Belgrad, 3-4 Mart 2003), Adalet Bakanları Toplantısı (Saraybosna, 27-28 Ekim 2003), Enerji Bakanları Toplantısıdır (Atina, 8-9 Aralık 2003). Bu toplantıların temel amacı; istikrar, güvenlik, iyi komşuluk ilişkileri, güvenlik, çok taraflı ekonomik işbirliği, enerji, altyapı, iletişim, yatırım, insani ve kültürel işbirliği, adalet ve içişlerinde işbirliğidir. Ortak Deklarasyon'da katılımcı ülkelerin Sayıştayları; Kamu dış denetimi ve mali kontrol alanlarında kurumsal

reformların uygulanmasını, Avrupa entegrasyonu bağlamında Sayıştayların faaliyetlerini geliştirmeyi amaçlayan süreci ele almaktadırlar.

4.2. Güneydoğu Avrupa İşbirliğinin Siyasal, Ekonomik ve Güvenlik Boyutlarının İncelenmesi

İstikrar ve Ortaklık süreci AB'nin günümüzde de Balkanlar'a yönelik izlemiş olduğu politikanın temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmeyi hedefleyen süreçte siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarındaki reformlar ile gerekli ilerlemeyi sağlamış ülkelerle işbirliği için anlaşmalar sağlanmaktadır. Balkan ülkelerini AB üyeliğine hazırlamak olan için hazırlanan anlaşmalar kapsamında bütçe oluşturulmuştur. Sosyal kalkınma, sivil toplum, istikrar, barış, yeniden yapılanma, serbest piyasa ekonomisinin işleyişi gibi alanlarda iyileştirme yapılması hedeflenmiştir.

4.2.1 İşbirliğinin Siyasal Boyutları

Balkanlardaki bölgesel işbirliğinin siyasi unsurlarını Avrupa'nın genişleme ve bütünleşme politikaları oluşturmaktadır. AB'nin stratejisi istikrarı sağlayarak uluslararası toplum ile bölge arasından arabuluculuk yapmaktır. Aynı zamanda bu bölge Avrupa sınırlarına komşu olması nedeniyle de önem teşkil etmektedir. Bölgeye yönelik ele alınan dış politika araçları ve siyasi girişimler ile oluşturulan Kopenhag kriterlerinin yanı sıra Batı Balkanların AB geleceği ile ilgili bildirimleri de Avrupa'nın politik girişimleri arasında sayılabilir (Meurs, 2002).

Balkan sözcüğü tarihsel süreçte ayrışma, parçalanma, çatışma gibi olumsuzlukları ifade ettiği için, gerçek anlamda barış ortamının sağlanması adına AB kurumları ile de bütünleşmesi hedeflenmiştir. Bölgede refah, adalet, istikrar ve güvenlik sağlanabilmesi için Balkanlar da sistemin bir parçası olarak görülmelidir.

Çok taraflı ve bölgesel işbirliklerinin önemi; aralarındaki uzun süreli sorunlar bulunan devletlerin bir arada bu örgütlerde yer alabilmeleridir. Tek taraflı ve bilinen bir yönü takip etmekten ise, işbirlikçi bir politika izlemeye teşvik etmektedir. Devletler kendi

çıkarlarına hizmet etmeyecek hiçbir yolu benimsemeyecek olsalar da potansiyel tehdit oluşturmama adına işbirliğini tercih etmektedirler.

4.2.2 İşbirliğinin Ekonomik Boyutları

2007-2013 döneminde AB; katılım öncesi yardımlar olarak potansiyel aday ülkeler için 11,5 milyar Euro harcanmasını öngörerek beş alanda yardım vermektedir. Dönüşüm ve kurum oluşturma, sınır arası işbirliği, bölgesel kalkınma, insan kaynaklarını geliştirme ve kırsal kalkınmadır. AB'nin Balkan ülkeleri ile anlaşmalar çerçevesinde tek yanlı sunduğu ticaret tercihlerinden faydalanma, ekonomik ve mali yardım alma gibi seçeneklerdir. Aynı zamanda Balkan ülkeleri dünya piyasalarında işbirlikçi değil, rekabetçidirler (Ceko, 2013: 496).

AB'nin İstikrar ve Ortaklık anlaşmaları çerçevesinde oluşturduğu mali yardım için oluşturmuş olduğu program CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization), AB ile ilişkilerini derinleştirmek isteyen balkan ülkeleri için maddi destek sağlamaktadır. Bu program siyasi politikalar bitse bile devam edebilecek stratejidir. Harcanacak dört alan ise; yeniden yapılanma, demokrasi gelişimi, kurumlar ve yasama organlarının gelişmesi, sürdürülebilir ekonomidir. Ayrıca Batı Balkan ülkelerinin AB'ye ihracatında pazara serbest giriş uygulamasını da getirmiştir. İnsani yardımlar da diğer bir destek verilen konudur (Ilic, 2002: 65).

IMF son zamanlarda, Doğu ve güneydoğu Avrupa ülkelerinden sermaye çıkışının devam ettiğini ve FED'in (Federal Rezerv Sistemi) tahvil alımını azaltarak, özel sektöre akan fonların düşebileceği uyarısında bulunmaktadır. Bölgedeki gelişmekte olan ülkelerin fon bulmasının zorlaştığı bir süreç başladığını belirtmiştir (İrge, 2011: 67).

4.2.3 İşbirliğinin Güvenlik Boyutları

12-13 Haziran 2003'te Avrupa Konseyi'nde Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi yayınlanmıştır. Bu belge küresel güvenlik çalışmaları ve AB güvenlik politikaları hakkında bilgi vermektedir. Güvenliği tehdit eden unsurlar terörizm, kitle imha

silahlarının yaygınlaşması, devlet sistemlerinin çökmesi ve bölgesel çatışmalardır. Bu belgeler ile birlikte de yeni araçlar geliştirilerek daha aktif politikalar izlenmeye çalışılmıştır. Özellikle Balkanlarda güvenliği tehdit eden unsurlar için önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir. Bosna Hersek'te yaşanan çatışmalarda bu unsurların hayata geçirilememesi nedeniyle eleştirilere maruz kalan Avrupa Birliği, askeri güce dayalı olmayan ancak etkili araçlar oluşturmanın yollarını aramışlardır. AB ve ABD'nin ortak işbirliği ile terörizm ve Irak konusundaki görüş ayrılığına rağmen, Balkanlarda AB'nin rolünün arttırılmasına karar verilmiştir. Bu bölge sorun üreten bir bölge statüsünden çıkartılarak NATO ile işbirliği halinde olması istenmiştir. Ancak 11 Eylül saldırılarından sonra ABD bu konuda öncül olma görevini AB'ye devrederek yardımcı pozisyonunda kalmayı tercih etmiştir.

Avrupa bütünleşme sürecinin yaygınlaştırılması ile derinleştirilmesi barış ve düzen getireceği savunulmaktadır.

Avrupa güvenlik sisteminin unsurları,

1. Ortak güvenlik
2. Kurumsallaştırılmış karşılıklı bağımlılık ihtiyacı
3. Avrupa güvenliğinin tek ve üniter yapısının reddedilmesi,
4. Kurumsal bir hiyerarşi olmadan birbirine bağlı ve üst üste gelen bir sisteme dayalı olması
5. İşlevsel çeşitlilik olması
6. Askeri yapıların öncelikli olmaması
7. Karşılıklı savunma üstünlüğünün yaratılması
8. Avrupa'da nükleer caydırma işlevi olması
9. Avrupa bütünleşmesi (Çomak, 2005)

Balkanlarda AB'nin güvenlik hedefleri ise; etnik çatışmaların tekrar başlamaması için önlemler, savaştan ve ekonomik zayıflıktan kaynaklı göçlerin en aza indirgenmesi, insan hakları ve azınlık haklarının korunmasıdır.

4.3. Türkiye'nin SEEC'ye Desteği ve Rolü

Türkiye, derin tarihsel, kültürel ve duygusal bağları nedeniyle Balkanlarda barış, refah ve istikrarın sürekliliğini sağlama sürecinin önemli aktörlerinden birisidir. Türkiye gerek devlet gerekse sivil toplum düzeyinde Balkanlarda ekonomik, ticari, teknik, sosyal, insani, kültürel ve eğitim alanlarındaki çok çeşitli girişimleri gerçekleştirmektedir. Türkiye; Balkanlar politikası için güvenlik ve savunma alanlarındaki ihtiyaçları göz önünde bulundurarak stratejik değeri artan bu bölgeyi kaldırmak istemiştir. Bu yüzden balkanlardaki Türk varlığını politik, ekonomik ve sosyal açılardan güçlü tutmak istemiştir. Enerji alanında da Avrupa'nın yetersizliğini gidermek için oluşturulan politikalar ile Akdeniz'e ve Avrupa'ya enerji taşınmasında önemli rol oynamıştır. Türkiye enerji köprüsü olarak, transferi sağlayacak merkez ülke olacağından, Rusya'nın denetimine rakip ülke olacaktır. Ayrıca Balkanların AB ve NATO ile bütünleşmesinde Türkiye köprü görevini üstlenecektir. (Yılmaz 2012: 32)

Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (GDAÜ) Devlet ve Hükümet Başkanlarının 13'üncü Toplantısı 21–23 Haziran 2010 tarihlerinde İstanbul'da yapılan toplantının açılış konuşmasını yapan Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Avrupa Birliği'nin kapılarını Balkan ülkelerine açması gerektiğini ve tüm GDAÜ ülkelerinin yollarının AB şemsiyesi altında kesişeceğini belirtmiştir. Bölge ülkelerinin AB üyelik sürecindeki kararlılıklarını ifade eden Gül, buna karşılık, AB'nin tam üyelik yolunda olan ülkelere destek olması ve süreci geciktiren adımlardan kaçınması gerektiğini dile getirmiştir. Toplantının bir diğer önemli katılımcısı ise Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üyesi Stefan Füle konuşmasında AB'nin bölgesel işbirliklerine verdiği önemi hatırlatırken, Türkiye'nin Batı Balkanlar'daki yapıcı rolünü takdir ettiklerini belirtmiştir. Son on yılda Türkiye'nin gerçekleştirdiği reformlara dikkat çeken Füle, katılım müzakereleri sürecinde daha talepkâr bir aşamaya geçildiğini söylemiştir. Türkiye İşbirliği Süreci çerçevesinde yapılan toplantılarda somut çözümler için adım atarak, Avrupa'ya Balkanların önemini her fırsatta hatırlatmaktadır (ikv.org.tr). Balkanlardaki ortak değerler sorunların çözümünde Türkiye'ye kolaylık sağlayacağı yönünde açıklamalar ortaya konmuştur. Türkiye'de de balkan kökenli vatandaşların iki ülke arasında köprü oluşturacağını, Bosna Hersek- Hırvatistan-Türkiye dayanışmasının yapıcı alanda

geliştiği belirtilmiştir. Ayrıca Sırbistan ile imzalanan serbest ticaret ve altyapı alanında işbirliği için önemli bir dönem yaşanmaktadır.

Türkiye, 1998-1999 ve 2009-2010 yıllarında iki kez GDAÜ'nün dönem başkanlığını yürütmüştür. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı Lütfi Elvan, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) Parlamenter Asamblesi'nin kurulduğunu bildirmiştir. Birçok parlamenter asamblenin bulunduğuna işaret eden Elvan, ancak ilk kez Balkan ülkeleri arasında ortak sorunların tartişılacağı, ortak sorunlara çözüm aranacak bir yapı oluşturulduğunu söyleyerek, Türkiye için önemli bir konu olduğunu dile getirmiş, bölge ülkeleriyle tarihi, kültürel çok güçlü bağların bulunduğunu toplantıda iletmiştir. Elvan, bu bağları daha da güçlendirmenin, bu ülkelerle olan ilişkileri daha da iyi noktalara getirmenin kendileri için önemli olduğunu belirtmiştir. GDAÜ içindeki işbirliğinin sonuç odaklı olmasını sağlayacak önerileri GDAÜ Siyasi Direktörleri'nin değerlendirmesine sunmak üzere bir Çalışma Grubu oluşturulmasına yönelik, 18 şubat 2014 tarihinde Bükreş'te yapılan GDAÜ Dışişleri Bakanları Gayri resmi Toplantısı'nda Çalışma Grubu'nun kurulduğu resmen açıklanmıştır. Ayrıca, 2013 yılında GDAÜ Parlamenter Asamblesi'nin (GDAÜ PA) oluşturulması kararı da alınmıştır. GDAÜ PA'nın ilk toplantısı 9-11 Mayıs 2014 tarihlerinde Bükreş'te yapılmıştır (ikv.org.tr).

Sınır ötesi projeler çerçevesinde Türkiye bölge ülkelerin ekonomik ve ticari kalkınması için finansal altyapı sağlamayı hedeflemiştir. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci için uyumlaştırma ve işbirliği projelerinde aktif rol üstlenerek, çeşitli alanlarda bu görüşlerini yapılan zirvelerde dile getirmiştir:

- Yetersiz altyapı
- Narkotik kaçaqcılık
- Sınırdaki beklemeler

Türkiye bu şekilde mali yükü de paylaşıp ülkelere destek sağlamıştır. Bölgeler arası ekonomik gelişmişlik düzeyindeki farklılıklar nedeniyle de ortak bir görüş oluşturulması güçleşmiştir. Özellikle sınır bölgelerinin kalkındırılması, mal ve hizmet serbest dolaşımının sağlanması ile gerek Türkiye pazarının gerekse Türkiye üzerinden

Orta Asya ve Ortadoğu pazarının Avrupa kaynaklı ticaret ve sermayeye açılması demektir. Sanayileşmede yatırımların akıllıca yapılması önem kazanmaktadır.

Güneydoğu Avrupa ve Türkiye arasındaki en son karşılıklı görüşme, şubat ayının başlarında bölgenin dört bir yanından üst düzey yetkilileri bir araya getiren Marmara Grubu Vakfı'nın ev sahipliğini yaptığı İstanbul'daki 17. Avrasya Ekonomi Zirvesi'nde yapılmıştır. Güneydoğu Avrupa İş Konseyleri Başkanı Sadullah Sipahioğlu, "...Türk yatırımcıların Güneydoğu Avrupa'da pazar aradıkları temel sektörlerin arasında altyapı, enerji santralleri, konut, yol inşaatı ve turizm yer almaktadır. Gelecekte ülkelerin özellikle kömür, linyit kömür ocakları, rüzgâr ve güneş enerjisi alanlarında yatırım fırsatları dâhil enerji sektöründe farklı işbirliği imkânları olacaktır" diyerek, bölgenin ekonomisinin yatırımlar ile sağlanacağını belirtmiştir (kosovahaber.net).

Türkiye'nin Balkanlardaki barış ve istikrarın sağlanması ve sürdürülmesi için izlediği politikaların önemli bir ayağını oluşturan TİKA'nın Balkanlarda yürüttüğü ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki program ve projelerdir. Bu projelerin Türkiye'de karar alıcılar, aydınlar, dış politika analistleri ve çeşitli kesimler Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak bölgesinde daha etkin olacağı ve komşuluk ilişkilerini güçlendirebileceği fikrini benimsemektedirler.

4.4. Güneydoğu Avrupa'nın Geleceği

Güneydoğu Avrupa'nın geleceğini; yeni ve istikrarlı politika yaklaşımları ile küreselleşmenin getirdiği dengelerdeki değişimler belirlemektedir. 2020 stratejisi geliştiren Avrupa, GDAÜ'nün devamı olan Bölgesel İşbirliği Konseyi çatısı altında işlevsel olarak ileriye yönelik politikalarını ortaya koymaktadır.

Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci (SEECP) bunun kurumsallaşmamış bölgesel bir işbirliği yapılanması olarak tanımlayıcı özelliği şu anlama gelmektedir: SEECP yalnızca Avrupa forumunu temsil eder ve bölgesel sahiplik prensibine göre katılımcı devletler tarafından yönetilir, bu şekilde bölgenin Avrupa ve Avrupa Atlantik yapıların katılım sürecinde siyasi diyalog ve danışmanlık hizmetlerini destekler. Güvenlik alanında elde etmiş olduğu ilk büyük başarısı, Şubat 2000'de Bükreş'te imzalanıp, istikrar Pakti'na eklenen siyasi belgelerdir – iyi Komşuluk ilişkileri, Güvenlik ve

işbirliği Tüzüğü. Son yıllarda SEECP, terörizm, yolsuzluk ve yasa dışı kaçakçılıkla mücadelede işbirliği süreçlerine daha belirgin şekilde katılım göstermiştir. Ayrıca, SEECP'nin düzenlemiş olduğu yüksek düzeyli AB temsilcileri zirveleri de, AB'nin grubun gelişimine gösterdiği ilginin kanıtıdır.

GDAÜ'nün danışma formundan ileriye gitmesini sağlayacak kurumlar oluşturulmalı, üye ülkelerden oluşturulacak bir heyet ile bu kurumlar denetlenmelidir. Yeni yöntemler denenerek uluslararası sisteme ayak uydurulmalıdır. Bölgenin uluslararası mali kriz karşısında diğer devletlerden destek alması gerekmektedir. Transatlantik ilişkilerin yeni ortaklıklarla yaratılması; Güney Avrupa ülkelerinin ekonomik işbirliğinde söz sahibi olmaları demektir.

Diğer yandan ekonominin canlandırılması için, Güneydoğu Avrupa Demiryolları Grubu (SERG), Balkan ülkeleri demiryolları arasında demiryolu taşımacılığı alanında işbirliğinin geliştirilmesi, sorunların çözümlenmesi için, 1989'da Uluslararası Demiryolları Birliği UIC bünyesinde özel bir grup oluşturulmuştur. 12 üyesi bulunan SERG, Genel Müdürler, Asistanlar ve Çalışma Gruplarından oluşmaktadır. Bu çerçevede, Güneydoğu Avrupa'da gerçekleşmesi olası olan RAIL4SEE başlığını taşıyan demiryolu projesinin 2013 Aralık ayında temelleri atılmıştır. Bölgede Uluslararası İşbirliği Programı kapsamında “Şehirlerden oluşan bir ağ – Güneydoğu Avrupa ülkelerinde ulaştırma hizmetlerine daha iyi bir erişim sağlayan ulaştırma merkezleri ve insanların dolaşımını artırma” çerçevesinde gerçekleştirilmesi adına başlatılmıştır. Bolonya, Venedik, Triest, Lübyana, Viyana, Bratislava, Budapeşte, Selanik, Sofya, Zagreb, Bükreş ve Belgrad arasında uluslararası ulaştırma koridorları meydana getirilerek bunların kalkındırılması ve entegre edilmesi amaçlanmıştır. Ocak ayında, düşük yolcu kapasitesi sebepleri ile Güneydoğu Avrupa'daki demiryolu işletmeleri 46 uluslararası güzergahı iptal ettikleri açıklanmıştır. İptaller, bölgenin 1990'ların başından bu yana çok az yatırım gören demiryolu sisteminin yaşadığı sorunların olduğu ortaya koymuştur.

Demiryolu taşımacılığı desteklenmez ise işbirliklerine giden yolların tıkanacağı açıkça görülmektedir. Son döneme baktığımızda bu projenin hızlanması için aylık periyotlar halinde toplantılar gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Ülkelerin değerlendirmelerine göre Güney Avrupa için beklentiler; uluslararası toplumun, kuruluşların ve ülkelerin destekleri ile iş birliğinin sağlanacağı yönündedir. Bosna Hersek; Avrupa Birliği ve NATO ile olan müzakerelerde önemli denilebilecek bir konumları olduğunu, ancak siyasi çekişmeler sebebiyle bazı kriterleri tam olarak yerine getiremediklerini her fırsatta açıklamaktadır. Bosna Hersek'in dış politikasında komşu ülkelerle işbirliğine öncelik verdiğini ve ülkesinin özellikle ekonomik ilişkileri geliştirmeyi hedefleyen her türlü bölgesel ve ekonomik işbirliği mekanizmasını desteklediklerini belirtmişlerdir.

Bulgaristan; aralarında dil, din, kültür ile ekonomik ve sosyal anlamda gelişmişlik seviyesinde farklılıklar bulunmasına rağmen ortak bir kimlik oluşturan Avrupa Birliği ülkelerinin tersine Balkan ülkelerinin bu yönde pek bir çaba sarf etmedikleri yönünde bildirimlerde bulunmuştur. Bu da Balkan ülkelerinin de ortak bir kimliğe kavuşmasının istendiğini göstermektedir. Aynı zamanda Bulgaristan'ın Balkan ülkelerinin AB ile olan müzakere süreçlerini desteklediği bilinmektedir.

Hırvatistan; AB ve NATO'nun en yeni üyesi olarak Hırvatistan'ın iki örgüte de girmeyi başaran ilk çatışma sonrası ülke olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda uluslararası örgütlerin Avrupa kıtasındaki barışın sağlanması için destek vermelerinin gereğini, Avrupa-Atlantik işbirliğinin Hırvat dış politikası için önemli olduğunun altını çizen bir politika izlemektedir.

Makedonya; ekonomik ve siyasal alanlarda gelişmenin Balkanlar'da işbirliğinin güçlendirilmesinin temelinde yattığını belirterek ve özellikle Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'ne ve Bölgesel İşbirliği Konseyi'ne yönelik zirvelerin arttırılması gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Makedonya hükümetinin iktisadî kalkınmaya verdiği öneme ve şimdiye kadar elde edilmiş olan olumlu sonuçlardan anlaşılacağı gibi bölgeyi refaha ve siyasi ve etnik istikrara giden yolların teşvik edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Sırbistan; Avrupa Birliği'nin bölgede demokrasinin, hukukun üstünlüğünün, iktisadî kalkınmanın ve insan haklarının gelişmesi yönündeki rolünün büyük olduğunu belirtmektedir. Bölgedeki işbirliğinin geliştirilmesinin en iyi şekilde bölgesel teşkilatlar aracılığıyla olacağını desteklemektedir. Ayrıca Bosna Hersek'teki istikrarın

tüm bölge istikrarı için önemli bir etken olduğu da kaçınılmaz bir gerçeği ortaya koymaktadır.

Slovenya; bölge ülkeleriyle giderek artan ekonomik ilişkilerine ek olarak, Avrupa-Atlantik işbirliğinin bölgedeki istikrarın sağlanması hususundaki önemine dikkat çekmiştir. Slovenya'nın bu çerçevede daha koordineli bir yaklaşım, daha fazla malî kaynak ve daha yüksek düzey bir uygulama oluşturma çabasında olduğu açıklanmaktadır.

SONUÇ

Günümüzde Avrupa; Balkan coğrafyasının adlandırılmasını ve tanımlanmasını “Güneydoğu Avrupa” olarak değiştirmiş, bütünlük algısını vurgulamak adına yeni bir adım atmış ve Balkanların, AB’nin bir parçası haline geldiğini vurgulamıştır. Güney Avrupa kavramı siyasal bir projedir ve tarihsel birikimleri, geleceğe yönelik planların uygulanması amacıyla kullanmak için oluşturulmuş aracı bir kavram olarak tanımlanabilir.

Balkanlarda beş etnik unsur bulunmakta olup bunlar; Türkler, Arnavutlar, Yunanlılar, Bulgarlar ve Güney Slavlardır. Güney Slavlar; Sırp, Hırvatlar, Slovenler ve Karadağlılardır. Bu kadar çok çeşitli milliyetçi grupları barındıran Balkanlarda en büyük sorun etnik ayrımcılık olmuştur ve bundan dolayı Güney Avrupa Ekonomik İşbirliğinin bu kadar etnik gruptan oluşan ülkeleri bir arada tutmaya yönelik işlevsel bir proje olduğu sonucuna varılmıştır.

Kosova ve Bosna sorunu da göstermiştir ki; Balkanların temel sorunları, toprak bütünlüğü, kendi kaderini tayin hakkı, iç egemenlik, iç işlerine karışmama, azınlıkların haklarının korunması sorunlarıdır. Balkanlar, henüz uluslaşma sürecini yaşamakta ve bu süreci tamamlama aşamasında olan ülkeleri barındırmakta olduğundan Avrupa politikası için büyük bir sorun teşkil eden coğrafya durumundadır. Balkanlar, ekonomik bakımdan da kendini tamamlayamamıştır. Tarım ve yeraltı zenginlikleri bakımından sınırlıdır. Ayrıca, Balkanlardaki ülkelerin küçük olması Pazar payını azaltmaktadır. Öncelerde Avrupa’nın ise Balkanlar’a yatırımı ekonomik değil, siyasi nüfus kazanmaya yönelik olmuştur ancak Orta Avrupa girişimi ile 1990’lardan itibaren oluşturulan paktlar ve işbirlikleri sayesinde GDAÜ’nün kuruluşu tamamlanarak, uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği mümkün olmuştur.

Türkiye konum ve geçmişten gelen ortak tarihi itibari ile bölgedeki gelişmelere kayıtsız kalmayarak, diplomatik anlamda da Güneydoğu Avrupa’yı destekleyerek, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci’nin kuruluşunda aktif rol oynamıştır. Yapılan zirvelerde de ortaya konduğu gibi Türkiye Balkanların sadece ortak bir geçmişe sahip değil, ortak vizyona da sahip olduğu sonucuna varılmıştır. İstikrar ortamı oluşturularak

ikili ilişkilerin devam ettirilmesi, dayanışma toplantılarının düzenlenmesi planlanmalıdır. Ayrıca NATO’da etkin bir nüfuzu olan Türkiye’nin desteği ile İşbirliği Süreci’nin temel hedefleri olan insan hakları, güvenliğin güçlendirilmesi, demokrasi, ekonomik faaliyetlerin çoğaltılması ve işbirliğinin güçlendirilmesi alanlarında söz sahibi konuma getirilmelidir.

Diğer yandan Avrupa Birliği, Avrupa’da askeri güç olmadan güvenliği sağlamada en önemli faktör olarak görülmektedir; bu nedenle AB müktesebatına uygun hareket ederek sorunları çözme taraftarı olmuştur. Ancak AB; Bosna Hersek’te ve Yugoslavya’da genel bir dış politika uygulayamama, güvenliği sağlamadaki yetersizlik ve birliğin dayanışma sergileyememesinden dolayı arabuluculukta başarısızlığa uğratmıştır. AB üyelerinin ortak güvenlik ihtiyacı; uyuşturucu, silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığı gibi alanlarda olmasından dolayı bu bölgede suçların en aza indirgenmesi gerekmekte olduğu görülmüştür. Dolayısı ile Güneydoğu Avrupa Ortadoğu ve Karadeniz bölgesine geçiş yollarından biri olması, AB’nin Balkanlarda ortaya çıkabilecek krizleri önlemede aktif ve etkili olmasını sağlayacak yeni güvenlik sistemini ortaya koymasını gerektirmiştir.

Güvenlik ihtiyaçları üye olmayan bölge ülkelere de yansıtılmalı, komşuluk politikası çevresinde değerlendirilmelidir. Güney Avrupa ülkelerinin ‘Avrupalılaştırma’ noktasında AB’ye giriş ile bir ivme kazandıklarını ama Kuzey Avrupa ülkeleri ile hala tam benzeşemediklerini, bunun ekonomik benzeşme ve AB’nin sosyal politikalarını üye ülkelere yaptırım seviyesinin yükseltmesine bağlı olduğu bu çalışma ile ortaya konmuştur.

Bu çalışmada bölgesel konular ile giriş yapılarak, sonuç kısmında vizyonun ortaya konulması hedeflenmiştir:

- Balkan Barış Projesi adı altında oluşturulacak dayanışma forumları ile Güney Avrupa ülkeleri pek çok alanda istikrarı yakalayacaklardır. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci’ndeki ülkeler, siyasetçiler ve danışmanlardan oluşturacakları gruplar ile komşu ülkelere ziyaretler gerçekleştirmeleri hedeflenmelidir.

- Uluslararası örgütlerin; kültürel koridorlar oluşturma, ülkeler arası diyalogların geliştirilmesi gibi ortak organizasyonlar ile bölgenin mirasına sahip çıkma yolunda öneriler sunulacak değişik platformlar oluşturulmalıdır.
- Güneydoğu Avrupa'daki girişimcilik projelerine destek verilerek, insan hakları, demokrasi, kadın hakları, azınlık statülerinin durumu, ekonomik ve sosyal alanlarda yeni adımlar atılması gerekmektedir.
- Göç dalgasından çevre ülkelerin etkilenmemesi için hükümetler arası oluşturulacak zirvelerde önlemler alınmalıdır.
- Ekonominin zayıf olması nedeni ile yatırımcı desteği sağlanmalıdır. Tarım, ticaret, bankacılık gibi alanlarda ortak çalışmalar oluşturulmalıdır.
- Kamu yönetimi için mahalli idareler ön planda tutularak istikrar sağlanmalıdır.
- Kısa süreli eğitim programları hazırlanarak, medyanın da desteği ile daha çok bilim adamının Güneydoğu Avrupa ülkelerinin gelecek kaygıları üzerine araştırmalarını yönlendirmeleri için ortam hazırlanmalıdır. Bu kısımda görev tanımını organize edebilecek üniversitelere mali olanakların sağlanması adına Avrupa Birliği üye ülkelerine ekonomik destekte bulunması gerekmektedir.
- Güneydoğu Avrupa'da iyi bir pazar potansiyeli oluşturulmak adına uluslararası fuarların bu bölgede düzenlenmesi, uluslararası sektör temsilcilerini bir araya getirerek, bölge coğrafyada faaliyet göstermek isteyen firmalar ile önemli iş ortaklıkları yapılması hedeflenmelidir.
- İleride Avrupa Birliği'ne tam üye olacak her ülke bütünleşme sürecinde farklı hızlarda farklı bütünleşme sürecinde olacakları için bu birliğin var olma nedenlerinin de tartışılmasına yol açılabilir.

Son olarak; Güneydoğu Avrupa Ekonomik İşbirliği Süreci (SEECP), Güney Avrupa ülkelerinin ortak amaçlarına hizmet ederek, AB üyeliğine giden yolda destekleyici konumda olmuştur. Güney Avrupa bölgesi için Avrupa Parlamentosunun düzenlemiş olduğu zirveler İstikrar ve Ortaklık Süreci'ne ilişkin konularda da bölge ihtiyaçları adına alınacak önlemleri ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

(<http://www.ikv.org.tr>)

(<http://www.rcc.int/press/239/regional-cooperation-council-board-accepts-the-organisations-annual-report> 01.05.2014)

AKMAN, Halil (2006), *Paylaşılamayan Balkanlar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

AKSU, Fuat(2001); Sınır ötesi Bölgelerin Kalkınmasına Yönelik Sınır Ötesi Stratejiler Ve Balkanlarda Entegrasyon Çabaları, İktisat İşletme Ve Finans, Ekim, sayı 187

ARI, Tayyar (2010), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, MKM Yayıncılık, Bursa

Avim (2014) “Güneydoğu Avrupa, Balkanlar Ve Bölgenin Geleceğine Yönelik Beklentiler Toplantısı” (<http://www.Avim.Org.Tr/Yorumnotlarduyurular/Tr/Avim-%E2%80%9cguneydogu-Avrupa--Balkanlar-Ve-Bolgenin-Gelecegine-Yonelik-Beklentiler%E2%80%9d-Konulu-Bir-Beyin-Firtinasi-Toplantisi> Duzenlemistir/3300%2005.06.2014)

Avrupa Çevre Ajansı, *Uluslararası İşbirliği* <http://www.eea.europa.eu/tr/about-us/international-cooperationn> 24.12.2014

AYDOĞMUŞ, Fatih, (2009) Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkanlar Üzerindeki Etkisi, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

BAYMAK, Osman, (2008), *Tarih Boyunca Avrupa Kavşağı: Kosova, Balkan Aydınları ve Yazarları Yayınları*, Prizren.

CAMERON, Fraser, (2001), Southeastern Europe and European Union, Journal Of Southeast European And Black Sea Studies Vol: 1, No:2, S.94-112

Caplan, Richard, (2000), *Assessing the Dayton Accord: The Structural Weaknesses Of The General Framework Agreement For Peace In Bosnia and Herzegovina*, Diplomacy & Statecraft, Vol.11, No.2 Published By Frank Cass, London

CEKO, Enriko (2013), South East Europe: Trade Liberalization, Economic Integration, Quality, Security and Guarantee of Products and Services, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol 4, No 9, MCSER, Italy, s.494-502

CRAMPTON, R. J. (2007) *İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Balkanlar*, çev. Emel KURT, Yayın odası Yayınları, İstanbul.

CRNOBRNJA, MiCRNOBRNJA, Mihailo, (1994) , *The Yugoslav Drama*, Queen's University Press, London.

ÇELİK, Bilgin, (2008) *Dağılan Yugoslavya Sonrası Kosova ve Makedonya Türkleri*, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya,

ÇOMAK, H. , Sancaktar, C., (2013), *Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar*, Beta Yayınları, İstanbul

ÇOMAK, Hasret (2005) *Avrupa'da yeni güvenlik anlayışları ve Türkiye*, TASAM yayınları, İstanbul.

DAVUTOĞLU, Ahmet, İstanbul Submits 2010

http://sam.gov.tr/wpcontent/uploads/2012/04/balkan_turkce_vision_paper.pdf

DEMETROPOULOU, LEEDA (2002), *Europe and The Balkans: Membership Aspiration, EU Involvement and Europeanization Capacity in South Eastern Europe*, Southeast European Politics, Vol 3, No: 2-3

DJILAS, Aleksa,(1991), *The Contested Country: Yugoslav Unity and Communist Revolution*, 1919-1953. Cambirdge. Mass., Harvard University Press, 110-211

DOIDGE, M., (2007), Joined at the Hip: Regionalism and Inter-regionalism, Journal of European Integration, Vol.29, No. 2, s.229-248

FRIIS, Lykke and MURPHY, Anna (2000), Turbo-Charged Negotiations: The EU and The Stability Pact for South Eastern Europe, Journal of European Public Policy, Vol 7, No:5, s. 767-786

GIDDENS, Anthony, (2000), *Sosyoloji*, çev. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel, Ayraç Yayınları, Ankara

GLENNY, Misha, The Fall of Yugoslavia, Penguin Books, Third Edition, London, 1996

GÖKÇEN, Salim(2007), Balkanlarda Bölgesel Yaklaşım: Avrupa Birliği'nin Balkanlar Politikası

GÜNAL, Pınar (2009) Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası Çerçevesinde Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeli ve Türkiye Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/sosyalyardimlar.gov.tr/mce/2012/genel/avrupa_birliginin_sosyal_politikasi_cercevesinde_guney_avrupa_sosyal_devlet_modeli_ve_turkiye.pdf

GÜRKAN, İhsan; (1993) “Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye, Geçmişin Işığında Geleceğe Bakış”, Balkanlar, Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları, Eren Yayıncılık, İstanbul, , (ss:259-273)

HATZOPULOS, Pavlos, (2003), All that is, is Nationalist; Western Imaginings of the Balkan Since the Yugoslav Wars, Journal of Southeastern Europe and The Balkans, Vol. 5, No: 1, s. 26-37)

<http://akademikperspektif.com/2014/02/20/guney-avrupa-sosyal-devlet-modeli/>
27.05.2014

<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/ad/article/view/1163/1156> 10.04.2014

<http://tasam.org/FileDownload.ashx?p=Icerik&i=3819&f=DOSYA1> tasam 3. Balkan kongresi

<http://www.analyticamk.org/files/ReportNo31Tur.pdf> 10.03.2014

<http://www.kosovahaber.net/?page=2,12,3103>, 12.09.2014

http://www.rcc.int/admin/files/docs/brochures/RCC_factsheet_tr.pdf 29.04.2014

<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/features/setimes/features/2013/01/08/feature-04>

<http://www.stabilitypact.org/newsletter/SPNEWSLETTER31FINAL.pdf> 01.05.2014

<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB123.pdf> Craig Nation War in Balkans

http://www.turboppp.org/home.do;jsessionid=AC56E5515295C0C365B7883D369BD_BAC?ot=5&rt=&sid=0&cid=9160 29.04.2014

HUPCHICK, Dennis P.(2004) *The Balkans, From Constantinople to Communism*, Palgrave Macmillan, New York

IGLAR, Richard F. (1992), The Constitutional Crisis in Yugoslavia and The International Law of Self-Determination: Slovenia's and V-Croatia's Right to Secede", Boston College International and Comparative Law Review, Vol.15, No.1, s.70-77

ILIC, Gordana,(2002), EU Stabilization and Association Process and South Eastern Europe, Editor: LOPANDIC, Dusko, Regional Cooperation In South Eastern Europe,The Effect of Regional Initiatives-Conferance Proceedings-European Movement in Serbia, Belgrade, s.65-72

İNALCIK, Halil; (1993) "Türkler ve Balkanlar", Balkanlar, Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları, Eren Yayıncılık, İstanbul, (ss:9-32)

İRGE, Nadire Filiz (2011) , "Balkanlarda Jeopolitik Bölünmeler Ve Türkiye" Editör: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Uluslar Arası Balkan Kongresi 28-29 Nisan 2011, Kocaeli

JELAVICH, Barbara, (2006) *Balkan Tarihi*, I. Ve II. Cilt, s.210 Cilt 1,18-19.yy, Küre: İstanbul.

Johnson, Richard G., (1999), *Negotiating the Dayton Peace Accords through Digital Maps*,http://www.iapad.org/publications/ppgis/Negotiating_the_Dayton_Peace_Accords_through_Digital_Maps.pdf United States Institute of Peace (USIP) Virtual Diplomacy Report, 25 February

JOHNSTONE, Diana, (2004) *Ahmakların Seferi*, Bağlam: İstanbul.

KAJSIU, Blendi (2002), Stability Pact: Economic Limitations and Cultural Exchanges, Editor: LOPANDIC, Dusko, Regional Cooperation In South Eastern Europe,The

Effect of Regional Initiatives-Conferance Proceedings-European Movement in Serbia, Belgrade, s.219-226

KAMALOV, İ., (2009), *Karadeniz Bölgesinde Bazı Güncel Sorunlar*, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, s.13-21.

KAPLAN, Robert; (1995) *Balkanlar'da Kaynayan Kazan*, Yayınevi Yayıncılık, İstanbul.

KARATAY, Osman- GÖKDAĞ, (2006) Bilgehan A.; *Balkanlar El Kitabı*, Cilt:1, Karam & Vadi, Çorum.

KARPAT, Kemal H.; (2004) *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, Çev: Recep BOZTEMUR, İmge Kitabevi, Ankara.

KAYAPINAR, Levent; (1999) Tarihte Güney- Doğu Avrupa: *Balkanolojinin Dünü, Bugünü ve Sorunları*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, (s:15-25)

KUT, Şule (2005) *Balkanlarda Kimlik Ve Egemenlik*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

LAMPE, John R.:(2006) *Balkans into Southeastern Europe*, Palgrave Macmillan, New York.

MALCOLM, Noel; (1999) *Kosova, Balkanları Anlamak İçin*, Çev: Özden ARIKAN, Sabah Kitapları, İstanbul.

MAZOWER, Mark; (2001) *The Balkans (From The End Of Byzantium To The Present Day)*, Phoenix Press, London.

MENGİ, A. (1998), *Avrupa Birliği'nde Bölgesel Karşısında Yerel Yönetimler*, İmaj Yayınları, Ankara

MEURS, Wim Van,(2002), *The Stability Pact Beyond EU Enlargement*, Editor: LOPANDIC, Dusko, Regional Cooperation In South Eastern Europe,The Effect of Regional Initiatives-Conferance Proceedings-European Movement in Serbia, Belgrade, s.39-45

Muzaffer Kutlay, *Bosna-Hersek'te İstikrar Kaf Dağı'nın Ardında* <http://www.usakanalist.com/detail.php?id=303> , 20.10.2015

NEUMAN, M., (2000), *Regional Design: Recovering A Great Landscape Architecture And Urban Planning Tradition*, Landscape and Urban Planning 47, s. 115-128

OLCAY, Osman, (1995) '*Is It Possible in a 'Balnaizing' World To Have Less Balkanization in the Balkans?*', Balkans: A Mirror Of The New International Order, ed. Günay Göksu ÖZDOĞAN-Kemali SAYBAŞILI, Eren Yayınları, İstanbul.

OLLİ, Rehn (2010), *Avrupa'nın Geleceği*, İstanbul.

ÖCALAN, (Ed.) (2002) *Hasan Basri; Balkanlar'da Türk Kültürü'nün Dünü- Bugünü-Yarını*, Uluslararası Sempozyum (26-28 Ekim 2001) Bildiri Kitabı, Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü, Bursa.

ÖZER BİNİCİ, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü

<http://www.akademikperspektif.com/2013/10/21/kosovanin-bagimsizlik-sureci-ve-uluslararası-ortamda-yankilari/>

ÖZER, Seher , <http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der70m6.pdf> 07.05.2014
Yüksek Denetim Dünyasından Haberler, Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (GDAÜ) Sayıştay Başkanları Toplantısı sayı 70, s. 123

PAASI, A., (2008), *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity*, Ashgate Publishing, s.67-108

PEDERSEN, T., (2002), *Cooperative Hegemony: Power, Ideas and Institutions in Regional Integration*, Review of International Studies, Vol.28, No:4, s.677-696

Pop, Adrian (2009), *Güneydoğu Avrupa'da Bölgesel İşbirliği: Alınan Derslerden, En İyi Uygulamalara Doğru*, 3.Uluslararası Balkan Kongresi, TASAM

POULTON, Hugh, (1993), Çev. Yavuz ALAGON, *Balkanlar (Çatışan Azınlıklar-Çatışan Devletler)*, Sarmal Yayınevi, İstanbul

Regional Cooperation Council <http://www.rcc.int/press/239/regional-cooperation-council-board-accepts-the-organisations-annual-report> 01.04.2014

Rotta, A. (2008), *Promoting Regional Cooperation: The EU in South Eastern Europe*, The International Spectator, Vol.43, No.1, s.57-72

SANCAKTAR, Caner (2010) “3.Uluslararası Balkan Kongresi, Balkanlar’da Bölgesel İşbirliğinde STK ve Düşünce Kuruluşlarının Rolü, Tasam Yayınları, İstanbul

SANDER, Oral; (1969), *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, Sevinç Matbaası, Ankara.

SAVRAN, Sungur,(1999), *Sınıf Bilinci*,Güz, (Türkçe Süreli Yayınlar), İstanbul

SLOANE, William M., (2008) *Bir Tarih Laboratuvarı: Balkanlar*, çev. Sibel ÖZBUDUN, Nesnel Yayınları, İstanbul.

ŞAFAK, Yasin, (2010), *Bosna Savaşı Ve Yugoslavya’nın Parçalanması*, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

ŞENEL, Şennur, (2013) *Balkanlar El Kitabı*, Editörler, Bilgehan A. Gökdağ - Osman Karatay 19. ve 20. Yüzyılların Denge Oyununda Balkanlar, 2. baskı, Akçağ Yayınları, Ankara

The Royaumont Process An Initiative for Stability and Good Neighbourliness in South-Eastern Europe A Journal of Foreign Policy Issues

<http://www.hri.org/MFA/thesis/autumn98/autumn98.html> 30.05.2014

TODOROVA, Maria, (2006), *Balkanları Tahayyül Etmek*, Çev. Dilek Şendil, İletişim yayınları, İstanbul.

TSARDANIDIS, Charalambos (2009), *Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti’ndan Bölgesel İşbirliği Konseyi’ne*, <http://www.tasam.org/tr->

[TR/Icerik/3830/guneydogu avrupa istikrar paktindan bolgesel isbirligi konseyine](http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/3830/guneydogu_avrupa_istikrar_paktindan_bolgesel_isbirligi_konse yine) 13.04.2014

Türbedar, Erhan, (2008), *Kosova’nın Bağımsızlığının Sırbistan, Bosna-Hersek ve Makedonya’ya Etkileri*, Avrasya Dosyası, Cilt 14, Sayı 1

Tüysüzoğlu, G. (2012), *Çatışma ve İşbirliği Dikotomisi Bağlamında Balkanlar’ın Siyasal Görünümü*,. Avrasya Etüdüleri Dergisi, 18 (42), 83-110

ÜLGER, İrfan Kaya (2003), *Balkan Dramının Perde Arkası*, Seçkin Yayınları, Ankara.

ÜNAL, Hasan, (1995) , ‘*An Example Of Otoman Diplomacy: Otoman Foreign Policy During The Bulgarian Independence Crisis*’, *Balkans-A Mirror Of The New International Order*, ed. Günay Göksu ÖZDOĞAN- Kemali SAYBAŞILI, Eren Yayıncılık, İstanbul.

YENİGÜN, Cüneyt ve HACIOĞLU, Ümit, (2004), *Bosna Hersek: Etnik Savaş, Eksik Anlaşma, Dünya Çatışma Bölgesi*, Ed: Kemal İnat, Burhanettin Duran, Muhittin Ataman, Nobel Yayınları, Ankara

YILMAZ, Serdar (2012), “*Avrupa Birliği’nin Balkan Politikası Var mı ?*”, Editörler: Süleyman S. , Vedat K. , Murat K. , Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri 5-7 Ekim 2012, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Isparta

Zbigniew BRZEZINSKI; (2005) *Büyük Satranç Tahtası*, Amerika’nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri, Çev: Yelda TÜREDİ, İnkılap Yayınları, İstanbul, s.175-176